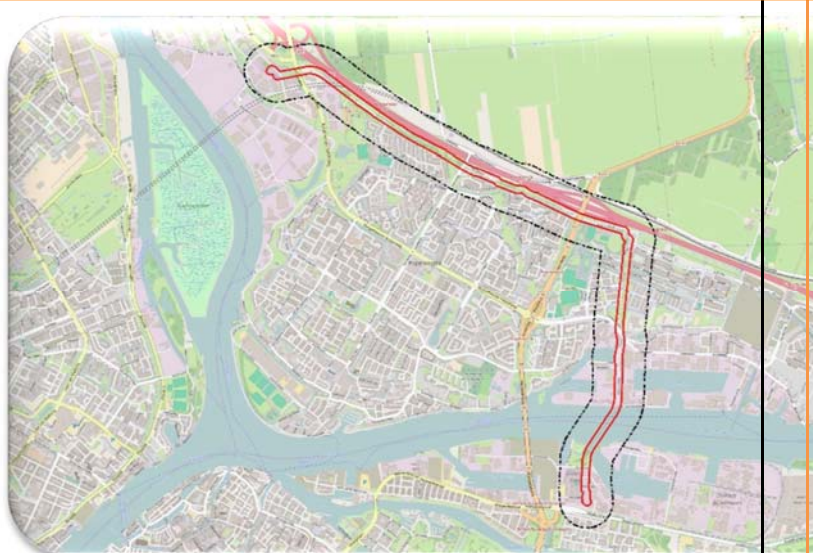

VOORONDERZOEK 150 kV kabeltracé Crayestein Alblasserdam

AVG Explosieven Opsporing Nederland

Vestiging Heijen:

De Grens 7 - 6598 DK Heijen
Postbus 160 - 6590 AD Gennep
Tel. : 0485-802010
Fax : 0485-802084
K.v.K. Venlo 12029421

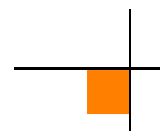
Vestiging Waalwijk:

Professor Asserweg 24 – 5144 NC Waalwijk
Tel. : 0416-700220
oce@avg.eu
www.explosievenopsporing.com

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING.....	5
1.1	AANLEIDING	5
1.2	PROBLEEMSTELLING	5
1.3	DOELSTELLING	5
1.4	ONDERZOEKSGEBIED	5
1.5	ONDERZOEKSMETHODE	6
1.5.1	Algemeen.....	6
1.5.2	Inventarisatie bronnenmateriaal	6
1.5.3	Beoordeling bronnenmateriaal	7
1.5.4	Verantwoording	8
1.5.5	Leeswijzer	8
2	INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL	9
2.1	EERDER UITGEVOERDE ONDERZOEKEN	9
2.1.1	Rapportages bedrijfsarchief AVG	9
2.1.2	Derden.....	9
2.2	LITERATUUR	11
2.2.1	Meidagen 1940.....	11
2.2.2	Luchtoorlog 1940-1945.....	13
2.2.3	Bezetting 1940-1945	19
2.2.4	Bevrijding mei 1945.....	19
2.2.5	Naoorlogse geschiedenis.....	20
2.3	COLLECTIE STAFKAARTEN TOPOGRAFISCHE DIENST KADASTER TE ZWOLLE	20
2.3.1	Geallieerde stafkaarten	20
2.3.2	Duitse stafkaart	21
2.4	LUCHTFOTO'S	21
2.4.1	Geraadpleegde luchtfoto's	21
2.4.2	Luchtfoto-interpretatie 1944-1945	23
2.4.3	Luchtfoto-interpretatie huidige situatie.....	24
2.5	GEMEENTEARCHIEVEN.....	26
2.5.1	Luchtbeschermingsdienst, aangetroffen/geruimde CE en oorlogsschade.....	27
2.6	NIEUWSBERICHTEN	29
2.6.1	AVG bedrijfsarchief, internet en Koninklijke Bibliotheek	29
2.7	EXPLOSIEVEN OPRUIMINGS DIENST DEFENSIE (EODD).....	30
2.7.1	Collectie ruimrapporten.....	30
2.8	COLLECTIE MIJNENKAARTEN	31
2.9	NEDERLANDS INSTITUUT VOOR MILITAIRE HISTORIE (NIMH).....	32

2.9.1	Collectie Duitse verdedigingswerken	32
2.10	PROVINCIAAL ARCHIEF / MILITAIR GEZAG	36
2.10.1	Militair Gezag.....	36
2.11	NATIONAAL ARCHIEF	38
2.11.1	Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen	38
2.12	SEMI STATISCHE ARCHIEFDIENSTEN MINISTERIE VAN DEFENSIE (SSA)	38
2.12.1	Archief Mijn- en Munitie Opruimings Dienst (MMOD) 1945-1947.....	39
2.13	NEDERLANDS INSTITUUT VOOR OORLOGSDOCUMENTATIE (NIOD).....	42
2.13.1	Collecties Departement van Justitie en Generalkommissariat für das Sicherheitswesen	42
2.14	THE NATIONAL ARCHIVES LONDEN.....	43
3	CHRONOLOGIE RELEVANTE GEBEURTENISSEN	45
3.1	INLEIDING EN TABEL CHRONOLOGIE	45
4	BEOORDELING BRONNENMATERIAAL	52
4.1	INDICATIE VAN EXPLOSIEVEN IN HET ONDERZOEKSGBIED	52
4.2	LEEMTEN IN KENNIS BRONNENMATERIAAL.....	52
4.3	SOORT, VERSCHIJNINGSVORM EN AANTALLEN CE.....	52
4.4	HORIZONTALE EN VERTICALE BEGRENZING VERDACHT GEBIED	52
5	CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	53
5.1	CONCLUSIE.....	53
5.2	ADVIES VERVOLGTRAJECT.....	53
6	BIJLAGEN	54
6.1	BRONNENLIJST	54
6.1.1	Archieven	54
6.1.2	Literatuur.....	54
6.1.3	Websites	55
6.2	CERTIFICAAT WSCS-OCE	56
6.3	RICHTLIJNEN WSCS-OCE AFBAKENING VERDACHTE GEBIEDEN	57
6.4	PRESENTATIEKAART VERZAMELDE HISTORISCHE FEITEN	60
6.5	CE-BODEMBELASTINGKAART (VERDACHT GEBIED).....	62

Distributielijst

- AVG Explosieven Opsporing Nederland
- Antea Group

Dit document is bestemd voor de opdrachtgever.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze rapportage mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur. (Artikel 16 Auteurswet 1912). Het is de opdrachtgever toegestaan voor intern gebruik kopieën te maken zonder voorafgaande toestemming van de auteur.

Voor informatie, vragen of suggesties:

AVG Explosieven Opsporing Nederland

De Grens 7

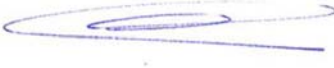
6598 DK Heijen

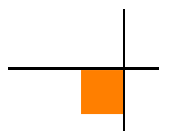
Tel 0485-802020

Fax 0485-802084

Website: www.explosievenopsporing.com / www.uxo.eu

E-mail: oce@avg.eu

Opdrachtgever	Antea Group
Rapport	1662120-VO-01
Versie	Concept / conform WSCS-OCE versie 2016
Datum	16 november 2016
Vrijgegeven door:	Menno Abee (afdelingshoofd OCE)
Paraaf:	
Opgesteld door:	Wouter van den Brandhof MA (historicus)
Paraaf:	

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

AVG Explosieven Opsporing Nederland (hierna: AVG) heeft in opdracht van Antea Group een vooronderzoek naar de aanwezigheid van conventionele explosieven (hierna: CE) uitgevoerd voor het onderzoeksgebied 150 kV kabeltracé Crayestein Alblasterdam (zie afbeelding 1). Het doel is om een nieuwe kabelverbinding aan te leggen tussen station Dordrecht Merwedehaven en station Alblasterdam. Dit tracé wordt aangelegd middels een aantal gestuurde boringen en een aantal open ontgravingen (bron: Antea Group).

1.2 Probleemstelling

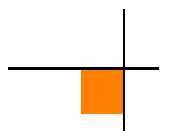
Er kunnen als gevolg van gevechtshandelingen CE in het onderzoeksgebied zijn achtergebleven. Er ontstaat bij het spontaan aantreffen en beroeren van CE uit de Tweede Wereldoorlog mogelijk een verhoogd veiligheidsrisico. Onbedoelde detonaties kunnen bij de uitvoering van werkzaamheden in het ergste geval leiden tot dodelijk letsel en zware schade aan materieel en omgeving. Spontane CE vondsten kunnen resulteren in meerwerkkosten door stagnatie van de uitvoeringswerkzaamheden.

1.3 Doelstelling

Het doel van het vooronderzoek is om aan de hand van een breed scala aan historisch feitenmateriaal een zo genuanceerd mogelijk beeld met betrekking tot het onderzoeksgebied in de Tweede Wereldoorlog te verkrijgen. Aan de hand van deze gegevens wordt een antwoord gegeven op de vraag of en zo ja in welke delen van het onderzoeksgebied er sprake is van een verhoogd risico op het aantreffen van CE. Er zal daarnaast worden ingegaan op de te verwachten soort(en) CE, de verschijningsvorm en de mogelijke hoeveelheid. Het onderzoek resulteert in een horizontale en verticale afbakening van het verdachte gebied door middel van GIS kaartmateriaal en het advies om de werkzaamheden onder reguliere omstandigheden uit te voeren, of om vervolgstappen te zetten in de vorm van bijvoorbeeld een (projectgebonden) risicoanalyse of direct een detectieonderzoek.

1.4 Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt te Alblasterdam, Papendrecht en Dordrecht in de gemeenten Alblasterdam, Dordrecht en Papendrecht in de omgeving van het Molenpad, de Bosweg, Watermolen, De Biezen, het Wilgenpad, het Wilgenpad, de N3, het Oostpad, de N214, de Andoornlaan, Alver, Voorplecht, Kluchter, Zuidkil en Veerplaat. AVG maakt een onderscheid tussen het onderzoeksgebied en het analysegebied. Het analysegebied betreft het onderzoeksgebied inclusief een buffer van 181 meter. Alle oorlogshandelingen binnen het analysegebied worden in dit vooronderzoek beoordeeld. Bij een duikbombardement met afwerpmunitie op een 'pin point target' wordt het CE verdachte gebied bepaald door een afstand van 181 meter gemeten vanuit het hart van het doel als zijnde CE verdacht te verklaren. Een dergelijke gevechtshandeling binnen de grenzen van het analysegebied leidt automatisch tot één of meerdere CE verdachte gebieden in het onderzoeksgebied.

Afb. 1.- Onderzoeksgebied: rood omlijnd. Analysegebied: zwart omlijnd.

1.5 Onderzoeksmethode

1.5.1 Algemeen

Bij het vooronderzoek worden literatuur en historische bronnen verzameld en gestructureerd geordend. Het eindresultaat is een rapportage met een bijbehorende CE-bodembelastingkaart. Het vooronderzoek dient conform de WSCS-OCE te worden uitgevoerd.¹

1.5.2 Inventarisatie bronnenmateriaal

Het bronnenonderzoek vindt plaats op basis van een inventarisatie van:

- Gebeurtenissen die hebben geleid tot de mogelijke aanwezigheid van CE (indicaties)
- Gebeurtenissen die hebben geleid tot de verwijdering van CE (contra-indicaties)

Wij hebben de volgende archieven en collecties geraadpleegd:

Bron	VERPLICHT BRONNEN		Hoofdstuk
	Korte omschrijving	Geraadpleegd	
Literatuur	O.a. En nooit was het stil...	Ja	2.2
Gemeentearchieven Alblasserdam, Dordrecht en Papendrecht	Vermeldingen oorlogshandelingen	Ja	2.5
Provinciaal archief / Nationaal Archief 's-Gravenhage	Vermeldingen oorlogshandelingen	Ja	2.10
Explosieven Opruimings Dienst Defensie	Gevuilde explosieven (mora's/wo's), mijnenkaarten	Ja	2.7
Luchtfotocollectie Bibliotheek Universiteit Wageningen	Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog	Ja	2.4

¹ Werkveldspecifiek certificatieschema voor het systeemcertificaat 'Opsporen CE'

VERPLICHTE BRONNEN			
Bron	Korte omschrijving	Geraadpleegd	Hoofdstuk
Luchtfotocollectie Topografische Dienst (Kadaster)	Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog	Ja	2.4

NIET-VERPLICHTE BRONNEN			
Bron	Korte omschrijving	Geraadpleegd	Hoofdstuk
Nederlands Instituut voor Militaire Historie	Inlichtingen verzet (575 serie)	Ja	2.9
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie	Collecties 216k en 077	Ja	2.13
Luchtfotocollectie National Collection of Aerial Photography (NCAP)	Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog	Nee	
The National Archives (Londen)	2 nd TAF Daily Logs	Ja	2.14
Bundesarchiv-Militärarchiv	Duitse 88e legerkorps	Nee	
The National Archives and Records Administration (Washington)	Gegevens 8 th Air Force, 9 th Air Force, verschillende airborne divisions, 104 th US infantry division	Nee	
Getuigen	Getuigenverslagen uit de eerste hand	Nee	
Semi Statisch Archief (SSA) Rijswijk	Mijn- en Munitie Opruimingsdienst	Ja	2.12
Nationaal Archief te Den Haag	Inspectie Bescherming Bevolking tegen luchtaanvallen	Ja	2.11

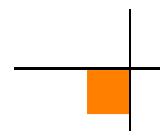
IN DE WSCS-OCE NIET GENOEMDE BRONNEN			
Bron	Korte omschrijving	Geraadpleegd	Hoofdstuk
Bedrijfsarchief AVG	Gegevens uit binnen- en buitenlandse archieven	Ja	2.1, 2.6
Bedrijfsdatabase AVG	O.a. oude webartikelen	Ja	2.1, 2.6
Koninklijke Bibliotheek	Oude krantenberichten	Ja	2.6
Luchtfotocollectie Luftbilddatenbank	Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog	Ja	2.4
Centre Historique des Archives à Vincennes	Franse gevechtsverslagen	Nee	
The National Archives Ottawa	Canadese gevechtsverslagen	Nee	
Locatiedeskundige	Expert op het gebied van lokale historie	Nee	
Heemkundekringen / historische kringen	Plaatselijke archieven	Nee	
Kadaster Zwolle	Collectie Stafkaarten Topografische Dienst Kadaster te Zwolle	Ja	2.3

De aanvullende bron National Collection of Aerial Photography (NCAP) is niet geraadpleegd, omdat de wel door AVG geraadpleegde instelling Luftbilddatenbank o.a. gebruikmaakt van luchtfoto's van dit luchtfotoarchief. AVG beschikt niet over adresgegevens van relevante getuigen / relevante toegangsnummers/inventarisnummers uit de archieven Bundesarchiv-Militärarchiv en The National Archives and Records Administration (Washington).

1.5.3 Beoordeling bronnenmateriaal

In deze fase van het vooronderzoek worden de indicaties en contra-indicaties uit het bronnenonderzoek beoordeeld. Op basis van deze gegevens wordt gemotiveerd vastgesteld of er sprake is van een van een op CE verdacht gebied. Indien er sprake is van een verdacht gebied, dan wordt tevens bepaald: de (sub)soort, de mogelijke aantallen en de verschijningsvorm van de vermoedelijk aanwezige CE, alsmede de horizontale en verticale afbakening van het verdachte gebied.

Bij de beoordeling van bronnenmateriaal is gebruikgemaakt van het geografisch informatie systeem (GIS). De indicaties en contra-indicaties zijn vertaald naar een locatie in het RD-coördinatenstelsel en verwerkt in GIS. De GIS dataset wordt mede gebruikt om te beoordelen of het onderzoeksgebied, of delen daarvan, verdacht is op de mogelijke aanwezigheid van CE.

1.5.4 Verantwoording

Het vooronderzoek is tot stand gekomen dankzij de volgende personen:

- Dhr. W. van den Brandhof MA (historicus): opstellen van het vooronderzoek
- Dhr. P.P.A. van der Linde (assistent vooronderzoek): assistentie ten bate van het vooronderzoek
- Dhr. P. Gieben (information manager): GIS kaartmateriaal
- Dhr. M.A. Abee (afdelingshoofd OCE): interne beoordeling opzet en inhoud rapportage
- Dhr. J.W.J. de Beer (manager OCE): interne beoordeling opzet en inhoud rapportage

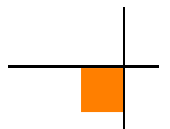
1.5.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat de resultaten van het literatuur- en het archiefonderzoek.

In hoofdstuk 3 zijn de relevante indicaties en contra-indicaties chronologisch geordend in een lijst van gebeurtenissen. In dit hoofdstuk is tevens bepaald of de lijst met gebeurtenissen voldoende indicaties bevat, waaruit blijkt dat ter plaatse van de onderzoekslocatie mogelijk CE aanwezig zijn.

Hoofdstuk 4 is het resultaat van de beoordeling van bronnenmateriaal. De bij hoofdstuk 4 behorende CE-bodembelastingkaart is opgenomen in bijlage 6.5.

Conclusies en aanbevelingen komen aan de orde in hoofdstuk 5.

2 INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL

2.1 Eerder uitgevoerde onderzoeken

2.1.1 Rapportages bedrijfsarchief AVG

Medewerkers van AVG hebben in het verleden meerdere vooronderzoeken op het grondgebied van de gemeente Dordrecht uitgevoerd:

- AVG Geoconsult Heijen BV, Watergangen-Biesbosch. Een probleeminventarisatie naar de aanwezigheid van Conventionele Explosieven d.d. 18 januari 2008. Projectnummer 276219. Tevens voor deze locatie een probleemanalyse onder hetzelfde projectnummer opgesteld
- AVG Explosieven Opsporing Nederland, Vooronderzoek Dordtse Kil III-Dordrecht d.d. 21 april 2015. Kenmerk 1562007-VO-03
- AVG Explosieven Opsporing Nederland, Vooronderzoek Dordtse Kil IV-Dordrecht' d.d. 10 november 2014. Rapportkenmerk: 1462049-VO-03

Medewerkers van AVG hebben in het verleden geen vooronderzoeken op het grondgebied van de gemeenten Alblasserdam en Papendrecht uitgevoerd.

De beschikbare rapportages zijn geanalyseerd. Er zijn geen relevante vermeldingen gevonden.

2.1.2 Derden

Er zijn in het AVG bedrijfsarchief door civiele explosieven opruimingsbedrijven in de gemeente Dordrecht uitgevoerde vooronderzoeken aanwezig:

- Bodac, Vooronderzoek Conventionele Explosieven Eiland van Dordrecht-Oost d.d. 23 november 2012. Projectnummer 2040
- Saricon, Probleeminventarisatie & Risicokaart Conventionele Explosieven Gemeente Dordrecht d.d. 2 december 2009. Documentcode 72382-VO-01
- Saricon, Vooronderzoek Conventionele Explosieven Dordtsche Kil, kenmerk 72455-VO-01 d.d. 9 december 2008
- Saricon, Vooronderzoek Conventionele Explosieven Dordtse Kil IV, kenmerk 72432-VO-01 d.d. 30 januari 2009
- Saricon, Probleemanalyse Conventionele Explosieven Dordtse Kil III te Dordrecht, kenmerk 10S052-VO-01 d.d. 19 mei 2010
- Saricon, Probleemanalyse Conventionele Explosieven Dordtse Kil III te Dordrecht, kenmerk 10S082-VO-01 d.d. 5 november 2010
- Saricon, Aanvullende probleemanalyse Conventionele Explosieven Dordtse Kil 3 te Dordrecht, kenmerk 11S178-PA-01 d.d. 22 december 2011
- Monshouwer, Proces verbaal van oplevering Kavel 21, Dordtse Kil III te Dordrecht, kenmerk 10M040-PVO-01, d.d. 24 september 2010
- Van den Herik Sliedrecht, Eindrapport Explosievenonderzoek Dordtse Kil III Zuidwesthoek d.d. 12 juni 2014. Nummer/versie 10409 ER OCE V1
- Van den Herik Sliedrecht, OCE wzh Dordse Kil fase 1. Tekeningnummer 10129-001-A-OCE wzh Dordse Kil fase 1 d.d. 14 november 2011
- Van den Herik Sliedrecht, Deelrapportage Dordtse Kil IV: Fase 1 detectie en fase 2 benaderen objecten d.d. 19 december 2011. Nummer/versie 10129 ER DEELL1 OCE V1.doc

Er is in het AVG bedrijfsarchief één door een civiel explosieven opruimingsbedrijf in de gemeente Alblasserdam uitgevoerd onderzoek aanwezig:

- Saricon, Projectgebonden Risicoanalyse Polderstraat te Alblasserdam d.d. 31 juli 2014. Documentcode 14S094-PRA-01

Er is in het AVG bedrijfsarchief één door een civiel explosieven opruimingsbedrijf in de gemeente Papendrecht uitgevoerd vooronderzoek aanwezig:

- REASeuro, Vooronderzoek Papendrecht aansluiting A15-N3 d.d. 24 november 2011. Kenmerk RO-110095 versie 2.0

Een zoekslag naar vooronderzoeken op het internet heeft geen aanvullende informatie opgeleverd. De relevante rapportages zijn nader geanalyseerd. De onderzoeksresultaten zijn in de onderstaande tabellen opgenomen:

Datum	Gebeurtenis (bron: Saricon, Probleeminventarisatie & Risicokaart Conventionele Explosieven Gemeente Dordrecht d.d. 2 december 2009. Documentcode 72382-VO-01)	Relevant	Motivatie
10 mei 1940	Messerschmitt Bf 109 in de Merwedepolder ten oosten van Dordrecht gecrasht (p.38)	Mogelijk	Het analysegebied ligt in de Merwedepolder
11 mei 1940	Bf 109E-3, Ser/Werknr: 90%, Eenheid: 3./JG 51, (1ste) vlieger: Uffz F.Schild, B gecrasht in de Merwedepolder (p.38)	Mogelijk	Het analysegebied ligt in de Merwedepolder
1985	EODD ruimingnr. 851959. Baanhoekweg, Vuilverbranding. Geruimd: 1 brisantgranaat van 12 cm, oud Hollands, zonder ontsteker (p.42)	Mogelijk	De Baanhoekweg loopt door het analysegebied
1991	EODD ruimingnr. 912582. Baanhoekweg, Recreatiegebied. Geruimd: 1 scherfhandgranaat Mills 36, compleet (p.43)	Mogelijk	De Baanhoekweg loopt door het analysegebied
1996	EODD ruimingnr. 962268. Baanhoekweg, Vuilverwerking GEVUDO. Geruimd: vermoedelijk 5 granaten en 1 handgranaat (p.43)	Mogelijk	De Baanhoekweg loopt door het analysegebied
4 april 1998	De Dordtenaar een artikel met de titel Nog twee granaten bij Baanhoekweg. In het artikel wordt vermeld dat er in het baggerdepot aan de Baanhoekweg een mortiergranaat is gevonden en later nog twee granaten (p.16)	Mogelijk	De Baanhoekweg loopt door het analysegebied
1999	EODD ruimingnr. 991164. Baanhoekweg, Milieu bedrijf. Geruimd: 1 brisantgranaatpatroon van 75 mm, zonder ontsteker (p.44)	Mogelijk	De Baanhoekweg loopt door het analysegebied
2000	EODD ruimingnr. 20000161. Baanhoekweg, Vuilverbranding. Geruimd: 1 tijdbuis, oud Frans (sasringen type), zogenaamde prikbus.	Mogelijk	De Baanhoekweg loopt door het analysegebied
27 februari 2001	Granaat gevonden op het terrein van afvalverwerker Gevuldo aan de Baanhoekweg. Er wordt niet beschreven of de granaat tussen het afval is gevonden of in de bodem op het terrein (p.16)	Mogelijk	De Baanhoekweg loopt door het analysegebied
2009	CE bodembelastingkaart van het gemeentebrede vooronderzoek. Hierop staan CE verdachte gebieden weergegeven in het meest zuidelijke gedeelte van het onderzoeksgebied	Ja	Er is hier sprake van het onderzoeksgebied/analysegebied

Afb.2.- Door Saricon CE verdacht verklaarde gebieden (rood gearceerd).
Onderzoeksgebied: rood omlijnd. Analysegebied: zwart omlijnd.

Datum	Gebeurtenis (bron: REASEuro, Vooronderzoek Papendrecht aansluiting A15-N3 d.d. 24 november 2011. Kenmerk RO-110095 versie 2.0)	Relevant	Motivatie
20 juli 1944	Uit de literatuur Papendrecht in oorlogstijd is gebleken dat op 20 juli 1944 een geallieerde bommenwerper (Lancaster) neerstort in de Oostpolder te Papendrecht (p.11)	Mogelijk	Uit andere bronnen (zoals het SGLO crachsregister) blijkt dat deze bommenwerper te Oosteind is gecrasht. Oosteind ligt gedeeltelijk in het analyse-gebied.
9 september 1944	Een proces-verbaal van 9 september 1944 van de luchtbeschermingsdienst Papendrecht meldt dat er een geallieerde luchtaanval is geweest. Om 09:24 uur voeren vier geallieerde vliegtuigen een luchtaanval uit op een colonne rijdende auto's op de Rijksweg no. 15 te Papendrecht, rijdende naar de richting Gorinchem. Vier auto's worden getroffen (p.12)	Mogelijk	De Rijksweg loopt door het analyse-gebied

2.2 Literatuur

2.2.1 Meidagen 1940

Beknopt algemeen historisch kader:

Het Zesde en het Achttiende Duitse leger vielen op 10 mei 1940 Nederland binnen in kader van het door Hitler bevolen Fall Gelb. Het Zesde Leger trok door het zuidelijk deel van Nederland richting het Albertkanaal. De hoofdaanval van het Achttiende Leger was gericht op de Moerdijkbruggen die door Duitse parachutisten waren veroverd. De Moerdijkbruggen waren de toegangspoort naar Vesting Holland waar het Nederlandse opperbevel, koningin Wilhelmina en de regering zetelden.

Nederland was van groot belang voor de Luftwaffe (de Duitse luchtmacht). De vliegvelden zouden worden gebruikt voor de strijd tegen Groot-Brittannië en tegelijkertijd kon het Ruhrgebied alleen afdoende worden beschermd tegen vijandelijke luchtaanvallen wanneer er Nederlands grondgebied aan het Derde Rijk was toegevoegd.

Het analysegebied in de meidagen van 1940:

Gegevens betreffende grondgevechten in de meidagen van 1940 zijn in de hierop volgende overzichten verwerkt.

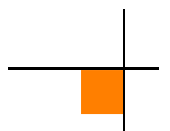
Alblasserdam:

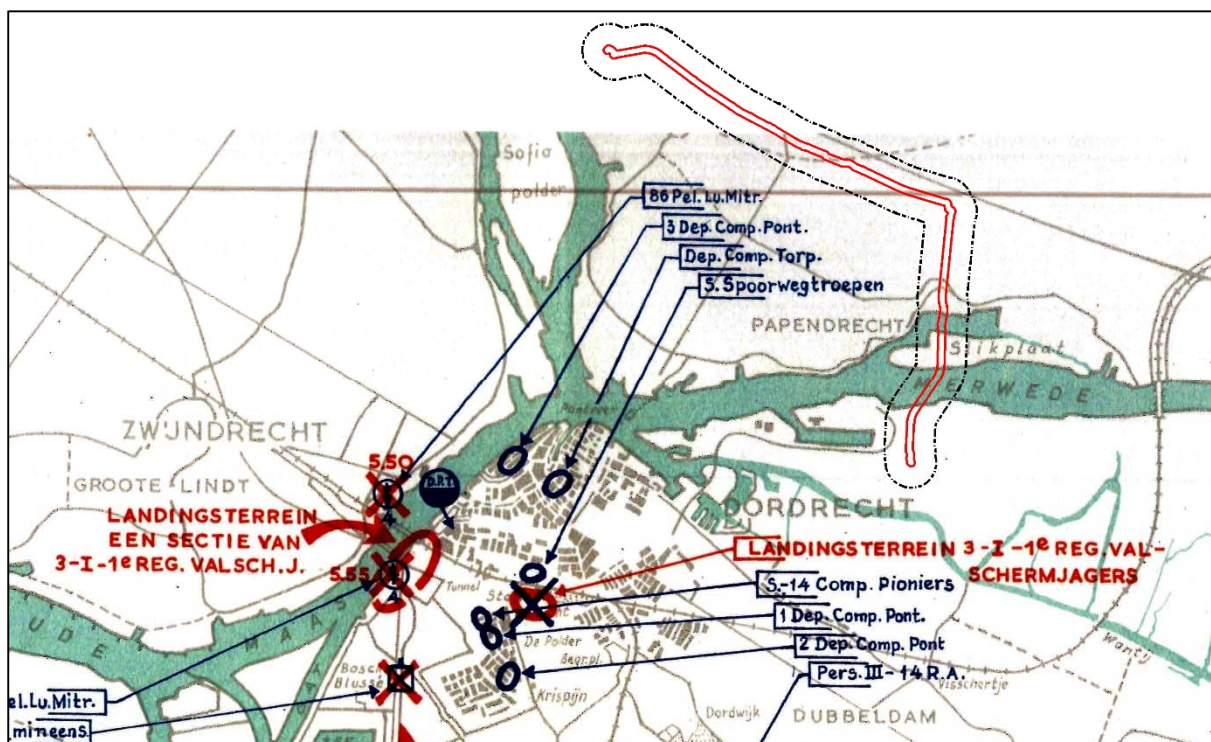
Datum	Gebeurtenis (bron: F.J. Molenaar, De luchtverdediging in de meidagen van 1940. Deel 1 en deel 2)	Relevant	Motivatie
Mei 1940	De Nederlandse Lichte Divisie trok uit Noord-Brabant in de richting Gorinchem en vandaar naar Dordrecht en Alblasserdam (deel 2, p. 858)	Nee	Het betreft een algemene beschrijving van troepenbewegingen
Mei 1940	De Lichte Divisie zou bij Alblasserdam over de Noord gaan. Deze grote eenheid had opdracht gekregen om de Duitse troepen op IJsselmonde aan te vallen en zich vervolgens in het bezit te stellen van het vliegpark Waalhaven (deel 2, p. 777)	Nee	Het betreft hier een algemene beschrijving van een aanvalsplan

Datum	Gebeurtenis (bron: Alblasserdam bezet en bevrijd)	Relevant	Motivatie
Mei 1940	Langs de Oost-Kinderdijk Nederlandse mitrailleurposten gebouwd, waarvan één nabij het Lammetjeswiel. Vier soldaten verschansen zich in de buurt van het eendenhok van Piet de Bruyn achter dikke bossen wilgentakken en bestrijken van daaruit met hun lichte mitrailleur het kale dijkvlak en de wiel (p.7)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
Mei 1940	De Duitsers die zich aan de overzijde van De Noord hebben ingegraven, bestoken de Alblasserdamse kant voortdurend. Kogels vliegen heen en weer ook ter hoogte van de firma Vroege aan de Ka (p.28)	Nee	De beschrijving is te globaal
Mei 1940	De bewoners van Huize Bockhorn kregen regelmatig te maken met Duits geweervuur. Achter het waterkeringsmuurtje hielden zich Nederlandse militairen op die met hun karabijnen en een enkele lichte mitrailleur de Duitsers aan de overkant van De Noord bestookten (p.30)	Nee	Deze locaties liggen buiten het analysegebied

Papendrecht:

Datum	Gebeurtenis (bron: F.J. Molenaar, De luchtverdediging in de meidagen van 1940. Deel 1 en deel 2)	Relevant	Motivatie
Mei 1940	Bataljon Nederlandse wielrijders naar Dordrecht gestuurd. Door gebruik te maken van het veer te Papendrecht kwam het bataljon op 11 mei om 1.00 in deze plaats aan (deel 2, p. 861)	Nee	Het betreft een algemene beschrijving van troepenbewegingen

Afb.3.- Nederlandse militaire objecten in de meidagen van 1940. Bron afbeelding: 'de Groene Serie'. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwart omlijnd: analysegebied.

2.2.2 Luchtoorlog 1940-1945

Gegevens betreffende de luchtoorlog in 1940-1945 zijn in de hierop volgende overzichten verwerkt.

Alblassterdam:

Datum	Gebeurtenis (bron: Opdat zij niet vergeten. Herdenkingsbijeenkomst te Alblassterdam)	Relevant	Motivatie
11 mei 1940	Alblassterdam gebombardeerd. Oude hart rondom de Dam verwoest (p.3)	Nee	Deze locaties liggen buiten het analysegebied
Datum	Gebeurtenis (bron: G.J. Zwanenburg, En nooit was het stil...Deel 1 & 2)	Relevant	Motivatie
28 september 1944	Tenslotte ging nog een Typhoon verloren van No 609 Squadron met een Belgische vlieger, F/L. Van Daele als piloot. Ondanks het feit dat hij volgens de anderen kon springen, kwam hij neer bij Alblassterdam en verloor het leven (deel 2, p. 369)	Nee	De vermelding is te globaal.
20 januari 1945	Twaalf Spitfires van 322 moesten een bomaanval uitvoeren op een zuurstoffabriek ten zuiden van Dordrecht, maar moesten wegens de hevige sneeuwval voortijdig terugkeren, waarbij de bommen in een noodafwerp op een andere fabriek werden afgeworpen. NB. De door 322 genoemde zuurstoffabriek was die van Alblassterdam, die in totaal door 70 Spitfires moest worden aangevallen, maar alle keerden voortijdig terug (deel 2, p. 523)	Nee	De locatie ligt buiten de begrenzing van het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: G.J. Zwanenburg, En nooit was het stil...Deel 1 & 2)	Relevant	Motivatie
22 januari 1945	Een zuurstoffabriek in Alblasterdam (bij Dordrecht) werd aangevallen met 20 ton brisant en vernietigd. De aanval op de zuurstoffabriek bij Alblasterdam werd weer uitgevoerd door 48 Spitfires van 132 Wing, waarbij 12 van No 322 Squadron, dat drie bommen in het doelgebied en vier near misses rapporteerde. Spitfires van No 66 Squadron gingen later voor een tweede aanval naar Alblasterdam, waarbij nu de zuurstoffabriek werd vernietigd. Een Spitfire van No 127 Squadron met F/L. Richardson als piloot, ging bij de aanval op Alblasterdam verloren en kwam neer bij Dordrecht (deel 2, p. 524)	Nee	De zuurstoffabriek ligt buiten de begrenzing van het analysegebied. De vermelding met betrekking tot het neergestorte vliegtuig is te globaal.

Datum	Gebeurtenis (bron: Alblasterdam bezet en bevrijd)	Relevant	Motivatie
11 mei 1940	De Duitsers voeren in Alblasterdam in totaal vijf luchtaanvallen uit. Bij de eerste aanval 45 bommen terechtgekomen bij de oprit van de Noordbrug. Bij de derde aanval worden brisant- en brandbommen op het centrum losgelaten. Bommen gevallen op de grens van Dam en Ruigenhil, waarbij de waterleiding kapot wordt geslagen. Voltreffer sluiswachtershuisje op de Dam. Bedrijfsgebouwen op de werf Noord krijgen een voltreffer. Gedeelte van de Polderstraat in één grote ruïne veranderd. De arbeidershuisjes tussen de Alblas en voornoemde straat gaan geheel in vlammen op. Tussen de Sluis en Kerkstraat worden alle panden verwoest. Ruïnes van De Stoep. De Kerkstraat ontkomt niet aan de vernietigende werking van Duitse bommen. Rijtje arbeidershuisjes van de Alblasterdamse aardbodem weggevaagd. Rijtje huizen dat parallel loopt aan de Plantageweg getroffen door bomscherven en mitrailleurkogels. Onderhuis van bode Verloop aan de Plantageweg door een voltreffer geraakt (p.10, 13, 22-24)	Nee	De locaties liggen buiten het analysegebied
11 mei 1940	Foto genomen vanuit de Wilde Woutstraat in de richting van de Plantageweg die dan nog Raadhuisstraat heet. Het verwoeste gebouw is het dubbele woonhuis van de gebroeders Jan en Johan Verloop. Een voltreffer vanuit een overvliegende Stuka slaat gaten in het dak en de betonnen vloer (p.26)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
11 mei 1940	Van de werf De Noord blijft na de bombardementen en branden eigenlijk alleen de kluis gespaard (p.27)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
11 mei 1940	Het schip De Drie Gebroeders wordt tijdens het bombardement door granaatscherven [sic] getroffen (p.35)	Nee	De toenmalige locatie van het schip kan niet worden herleid
11 mei 1940	Waardhuis van de Nederwaard door Duitse bommen getroffen (p.37)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
11 mei 1940	De Kerkstraat ontkomt niet aan de vernietigende werking van Duitse bommen (p.24)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
11 mei 1940	Het bedrijf wordt volledig in de as gelegd, net als de op het terrein staande woningen van Versluys, Hövig en van 't Hof (p.28)	Nee	De locatie kan niet worden herleid

Datum	Gebeurtenis (bron: Alblasserdam bezet en bevrijd)	Relevant	Motivatie
1941-1942	Hotel-restaurant van Krimpen, dat voor het bombardement bekend stond onder de naam 'de uitspanning' herrijst (p.38)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
29 september 1944	Typhoon neergestort in de Kortlandse Polder, na eerder te zijn aangeschoten (p.48)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
Herfst van 1944	Een geallieerd toestel, dat is aangeschoten, ontdoet zich van zijn bommenlast, waarvan een bom een krater slaat naast de boomgaard van dokter Van As. Deze is gelegen tussen de Vinke- nepolderweg en de Rijksweg (p.49)	Nee	De beschrijving is te globaal

Datum	Gebeurtenis (bron: T. Eversteijn Bombarde- menten en verongelukte vliegtuigen in de peri- ode 10 mei 1940 – 5 mei 1945)	Relevant	Motivatie
10 mei 1940	Heinkel He III P-4 van het 5./KG 4 "General Wever" te Alblasserdam gecrasht.	Nee	De vermelding is te globaal.
11 mei 1940	Duits bombardement op Alblasserdam om 10.10 uur. Vanaf geringe hoogte door 9 vlieg- tuigen met 45 bommen. Getroffen werd de be- tonnen oprijt van de brug en de omgeving van de Hoogendijk.	Mogelijk	De Hoogendijk ligt gedeeltelijk binnen de begrenzing van het analysegebied.
11 mei 1940	Duits bombardement op Alblasserdam om 12.45 uur. Getroffen werd de Dam, Polder- straat en Oranjestraat.	Nee	De locaties liggen buiten de begrenzing van het analysegebied.
11 mei 1940	Duits bombardement op Alblasserdam tussen 14.00 en 14.15 uur. Getroffen werd onder an- dere het Waardhuis (kantoor van het Water- schap de Nederwaard) en het gemeentehuis.	Nee	De locaties liggen buiten de begrenzing van het analysegebied.
11 mei 1940	Duits bombardement op Alblasserdam. Getrof- fen werd de omgeving van de Kerkstraat.	Nee	De locatie buiten de begrenzing van het analysegebied.
12 mei 1940	Duits bombardement op Alblasserdam. Getrof- fen werd het centrum.	Nee	Het centrum van Alblasserdam ligt bui- ten de begrenzing van het analysege- bied.
12 mei 1940	Een boot die voer bij de brug over de rivier de Noord te Alblasserdam met drie bommen be- stookt.	Nee	De vermelding is te globaal / Rivier de Noord ligt buiten de begrenzing van het analysegebied.
13 mei 1940	Fokker G-1A nr. 315 van de 4-II-1 LvR in de polder Nieuw Lekkerland ter hoogte van de woning 't Spant nabij Alblasserdam gecrasht	Nee	De locatie ligt buiten de begrenzing van het analysegebied.
13 mei 1940	Heinkel He III met Werkenummer 3356 van het 1./KG 4 "General Wever" te Alblasserdam neergestort.	Nee	De vermelding is te globaal.
11 juni 1941	Bombardement op Alblasserdam. Getroffen werd de Oranjestraat.	Nee	De locatie ligt buiten de begrenzing van het analysegebied.
12 juni 1941	Bombardement door de Wellington R1323 op de Kattewaal tussen Alblasserdam en Kinderdijk. Getroffen werd het terrein van dhr. Kalkman, de rivierdijk en ook de rietgors voor de dijk.	Nee	De locatie ligt buiten de begrenzing van het analysegebied / De vermelding is te globaal.
16 oktober 1941	Bombardement met brand- en brisantbommen op Alblasserdam. Getroffen werd de Vinkepolder.	Mogelijk	Het analysegebied ligt deels in de Vinke- polder
23 oktober 1941	Bombardement op Alblasserdam. Getroffen werd de Vinkepolder	Mogelijk	Het analysegebied ligt deels in de Vinke- polder
28 september 1943	Typhoon van het No.609 West Riding squa- dron te Alblasserdam gecrasht.	Nee	De vermelding is te globaal.

Datum	Gebeurtenis (bron: T. Eversteijn Bombarde- menten en verongelukte vliegtuigen in de peri- ode 10 mei 1940 – 5 mei 1945)	Relevant	Motivatie
22 mei 1944	Lancaster Mk ND956 AS-I van het No. 166 Huddenfields squadron om 02.00 uur op de landscheiding van Goudriaan en Peursen recht achter het huis van Mw. Slipe kort bij het punt waar later de weg De Hoogt is aangelegd in de omgeving van Alblasserdam gecrasht.	Nee	De locatie is niet te herleiden.
22 januari 1945	Bombardement omstreeks 10.30 uur door Spitfires Mk RB- van het No. 66 squadron, Spitfires van het No. 127 squadron en Spitfires LG- van het Nederlandse No. 322 squadron op de zuurstoffabriek te Alblasserdam door Spitfires met 20 ton brisantbommen. Getroffen werd de Hoogendijk, een houtloods naast de zuurstoffabriek en de inham tussen de watertoren en de zuurstoffabriek. Gelijktijdig werd de kabelfabriek van Nedstaal gebombardeerd.	Mogelijk	De Hoogendijk loopt door o.a. het analysegebied. De overige genoemde locaties liggen buiten het analysegebied
22 januari 1945	Bombardement omstreeks 13.00 uur op de zuurstoffabriek te Alblasserdam nu met 500 lbs bommen.	Nee	De locatie ligt buiten de begrenzing van het analysegebied

Datum	Gebeurtenis (bron: SGLO crashregister, web- editie)	Relevant	Motivatie
28 september 1944	Typhoon Ib, 609 Squadron, crashed Kortlandsepolder near Alblasserdam	Nee	De locatie ligt buiten de begrenzing van het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: www.vergeltungswaffen.nl)	Relevant	Motivatie
1944-1945	Geen relevante vermeldingen aangetroffen	--	--

Datum	Gebeurtenis (bron: F.J. Molenaar, De luchtver- dediging in de meidagen van 1940. Deel 1 en deel 2)	Relevant	Motivatie
11 mei 1940	Een aantal Duitse bommenwerpers bombardeerde omstreeks 10.00 uur Alblasserdam (deel 2, p. 860)	Nee	De vermelding is te globaal.
Mei 1940	Tussen 12.40 en 14.15 uur werd Alblasserdam vier keer uit de lucht gebombardeerd, waardoor op verschillende plaatsen brand uitbrak en veel huizen werden vernield (deel 2, p. 863)	Nee	De vermelding is te globaal.

Datum	Gebeurtenis (bron: De Waard in oorlogstijd. Deel 1)	Relevant	Motivatie
September-oktober 1944	Op de Alblas, ter hoogte van het Kortland bij Alblasserdam, wordt een beurtvaartschip dat melkbussen vervoert voor de melkfabriek De Graafstroom in Bleskensgraaf, vanuit een Engelse Spitfire beschoten met 20 mm granaten. Een aantal kogels slaat in een aardappelveld langs de oever en komt daar in de slappe veenbodem niet tot ontploffing (p.35)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
11 mei 1940	Duitse vliegtuigen laten hun vernietigende lading boven Alblasserdam vallen (p.25)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
Geen datum	Flak opgesteld bij de brug over de Noord, in de Baandersstraat en de Vinkepolder te Alblasserdam (p.26)	Mogelijk	Het analysegebied ligt deels in de Vinkepolder (de overige locaties liggen buiten het analysegebied)
Geen datum	De Rijksweg tussen Gorinchem en Alblasserdam is door aanvallen levensgevaarlijk voor verkeer geworden (p.27)	Nee	De beschrijving is te globaal

Datum	Gebeurtenis (bron: De Waard in oorlogstijd. Deel 1)	Relevant	Motivat
23 oktober 1944	In de Vinkepolder bij Alblasserdam vallen opnieuw bommen (p.33)	Mogelijk	Het analysegebied ligt deels in de Vinkepolder
22 januari 1945	Bombardement door jachtbommenwerpers op de Zuurstoffabriek in Alblasserdam (p.39)	Nee	De zuurstoffabriek ligt buiten het analysegebied

Datum	Gebeurtenis (bron: Dagboekfragmenten 1940-1945)	Relevant	Motivat
22 januari 1945	Ik ben net onderbroken door een hevige lucht-aanval op ons dorp. De zuurstof- en acetyleen-fabrieken waren 't doel. Er werd hevig geschoten door afweergeschut - dat sinds een week weer hier staat - en de vliegtuigen, 't Was gewoon een duel. Er vielen ook wel bommen (lichte dan) tusschendoor. En telkens kwamen de vliegtuigen weer terug en begon 't opnieuw. We zagen achter de brug en kabelfabriek rookzuilen opstijgen en ook waterzuilen. En nu blijkt, dat die 2 fabrieken ernstig getroffen zijn en dat Joop Manssen erbij gedood is...De dijk was bovendien getroffen en 't water spoot erlangs. Bij 't 2e bombardement is zowel de zuurstof- als de acetyleen fabriek volkomen vernietigd. Er zijn 8 gaten in de dijk en de waterleidingsbuizen zijn ernstig geraakt (p.508-509)	Nee	De locaties liggen buiten het analysegebied

Papendrecht:

Datum	Gebeurtenis (bron: T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945)	Relevant	Motivat
6 oktober 1940	Bombardement op Papendrecht. Getroffen werd de omgeving van de Aviolandafabrieken.	Nee	De locatie ligt buiten de begrenzing van het analysegebied.
21 februari 1941	Dornier Do 24N.1 FD+GF met Werkennummer 0006 van het 4./Seenot Staffel in de Merwede bij Papendrecht gecrasht.	Nee	Hoewel de Merwede gedeeltelijk binnen de begrenzing van het analysegebied ligt, is de vermelding te globaal.
20 augustus 1943	Bombardement door B-25 Mitchells op Papendrecht. Getroffen werden de Aviolanda fabrieken.	Nee	De locatie ligt buiten de begrenzing van het analysegebied.
12 juni 1944	Brits vliegtuig in de gemeente Papendrecht gecrasht.	Nee	De vermelding is te globaal.
21 juli 1944	Lancaster Mk III ND913 KO-A van het No. 115 squadron te Papendrecht. Het vliegtuig was geladen met 1/4000 lbs bom en 16/500 lbs. Het vliegtuig is in delen uit elkaar gevallen op de grens van Papendrecht en Sliedrecht aan de Papendrechtse kant, ongeveer 500 meter ten westen van Matena en 200 meter ten zuiden van Rijksweg 15 op het Oosteinde.	Mogelijk	Oosteinde ligt gedeeltelijk binnen de begrenzing van het analysegebied.
13 september 1944	Bombardement op schepen die voor de Loswal in Papendrecht liggen. Getroffen werd het pand van de fam. Veth. Aan de Noordhoek 84 slaat een bom door het dak van een schuur en verdwijnt in de grond.	Nee	De Loswal (haven) ligt buiten het analysegebied

Datum	Gebeurtenis (bron: G.J. Zwanenburg, En nooit was het stil...Deel 1 & 2)	Relevant	Motivat
8 juli 1940	Bomber Command. Bij Lekkerkerk en Papendrecht werden respectievelijk 24 en 30 binnenschepen gezien, vijf aan vijf naast elkaar afgemeerd (deel 1, p. 58)	Nee	De vermelding is te globaal / Geen CE indicatie.

Datum	Gebeurtenis (bron: G.J. Zwanenburg, En nooit was het stil...Deel 1 & 2)	Relevant	Motivatie
Geen datum	Schein Industrieaanlagen. O.a. SI56 Papendrecht (deel 1, p. 547)	Nee	Geen CE indicatie.

Datum	Gebeurtenis (bron: SGLO crashregister, web-editie)	Relevant	Motivatie
21 februari 1941	Do 24, serial 0006, unit 4./SNSt, crashed Papendrecht. Crashed during testflight	Nee	De vermelding is te globaal.
20/21 juli 1944	Lancaster III, serial ND913, 115 Squadron, 'Popeye' crashed Oosteind Papendrecht	Mogelijk	Oosteind ligt gedeeltelijk in het analysegebied.

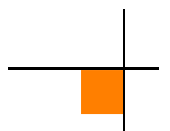
Datum	Gebeurtenis (bron: www.vergeltungswaffen.nl)	Relevant	Motivatie
1944-1945	Geen relevante vermeldingen aangetroffen	--	--

Datum	Gebeurtenis (bron: Papendrecht in oorlogstijd)	Relevant	Motivatie
20 juli 1944	Lancaster 's ochtends brandend neergestort in de Papendrechtse Oostpolder. Het neergestorte vliegtuig heeft een diepe krater in het landschap geslagen. Overal liggen menselijke resten en brokstukken van het brandende vliegtuig (p.27)	Mogelijk	Uit andere bronnen (zoals het SGLO crashregister) blijkt dat deze bommenwerper te Oosteind is gecrasht. Oosteind ligt gedeeltelijk in het analysegebied.
13 september 1944	Bombardement op de Noordhoek ter hoogte van de plaats waar nu zandzifterij De Combinatie is gevestigd. Daar lagen enkele rijhuizen afgemeerd. De Britten wierpen een aantal bommen af. In totaal werden meer dan 30 woningen beschadigd. Eén voltreffer raakte een woning aan de Noordhoek. In de nabijgelegen Tweede Boezemsingel richtten de projectielen schade aan. Eén van de bommen sloeg enkele huizen verderop in. Aan de andere zijde van de woning van het gezin Kraal sloegen de bommen in, in het weiland achter de Vliet die langs de huizen liep (p.42)	Nee	De locaties liggen buiten het analysegebied

Datum	Gebeurtenis (bron: De Waard in oorlogstijd. Deel 1)	Relevant	Motivatie
13 september 1944	Aan het eind van de middag, de boeren zijn aan het melken, doet een aantal jachtbommenwerpers een aanval op enkele schepen die voor de loswal in Papendrecht liggen (p.35)	Nee	De loswal ligt buiten het analysegebied

Dordrecht:

Datum	Gebeurtenis (bron: E.H. Brongers, De gebroken vleugel van de Duitse adelaar)	Relevant	Motivatie
11 mei 1940	Me Bf- 109 E-3 van 3/JG 51 neergestort in de Merwedepolder, oost van Dordrecht. Uffz. F. Schreiter gewond en krijgsgevangen	Mogelijk	Het analysegebied ligt in de Merwedepolder

2.2.3 Bezetting 1940-1945

Alblasserdam:

Datum	Gebeurtenis (bron: Alblasserdam bezet en bevrijd)	Relevant	Motivatie
1943	De Duitsers willen ten bate van een stuk geschut met zware mitrailleurs hun schootsveld in de Kinderdijk verruimen en geven opdracht alle woningen en winkels, alsmede de sociëteit, met de grond gelijk te maken (p.42)	Nee	De Kinderdijk ligt buiten het analysegebied
Datum onbekend	Tijdens de bezetting verdwijnt een gedeelte van de Polderstraat omdat de Duitsers plannen hebben luchtdoelgeschut te plaatsen (p.43)	Nee	De Polderdijk ligt buiten het analysegebied
Datum onbekend	Duits afweergeschut niet alleen onderaan de Plantageweg, maar ook langs de West-Kinderdijk opgesteld. Achter het woonhuis annex winkelpand van L. Punt, op de hoek van het loopbordes en het achterbalkon, nemen de Duitsers permanent stelling achter een zware luchtdoelmitrailleur (p.49)	Nee	De Plantageweg en de West-Kinderdijk liggen buiten het analysegebied
3 februari 1945	Tussen de Baanderstraat en de Plantageweg staat afweergeschut opgesteld. In de nabijheid liggen zandzakversterkingen voor bescherming en zoeklichten. Stelling achter het kale stuk aan de Polderstraat (p.50)	Nee	Deze straten liggen buiten het analysegebied
5 mei 1945	Gevecht in Oud-Alblas tussen de ondergrondse en de Duitsers. Bij de Kortlandse brug bij het huisje van B. Kusters links van de brug (p.56)	Nee	De Kortlandse brug ligt buiten het analysegebied

Papendrecht:

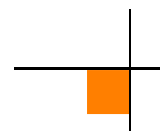
Datum	Gebeurtenis (bron: Papendrecht in oorlogstijd)	Relevant	Motivatie
Nacht van 4 op 5 1945	Vuurgevecht bij het Pontonniersterrein aan de Veerдам. Het gevecht tussen Duitse militairen en de Binnenlandse Strijdkrachten verplaatste zich in de richting van het pand Veerдам 24. Het gevecht, dat de gehele nacht voortduurde, verplaatste zich naar de Eiland- en Kazernestraat (p.48-49)	Nee	De locaties liggen buiten het analysegebied
5 mei 1945	Er stond een 'bazooka' opgesteld in de Eilandstraat (p.53)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied

Dordrecht:

Geen relevante vermeldingen gevonden.

2.2.4 Bevrijding mei 1945

Het analysegebied werd pas na de Duitse capitulatie in mei 1945 door de geallieerden bevrijd. Er hebben hier derhalve in het laatste oorlogsjaar geen grondgevechten tussen geallieerde en Duitse eenheden plaatsgevonden.

2.2.5 Naoorlogse geschiedenis

De onderstaande boeken hebben o.a. betrekking op de naoorlogse geschiedenis:

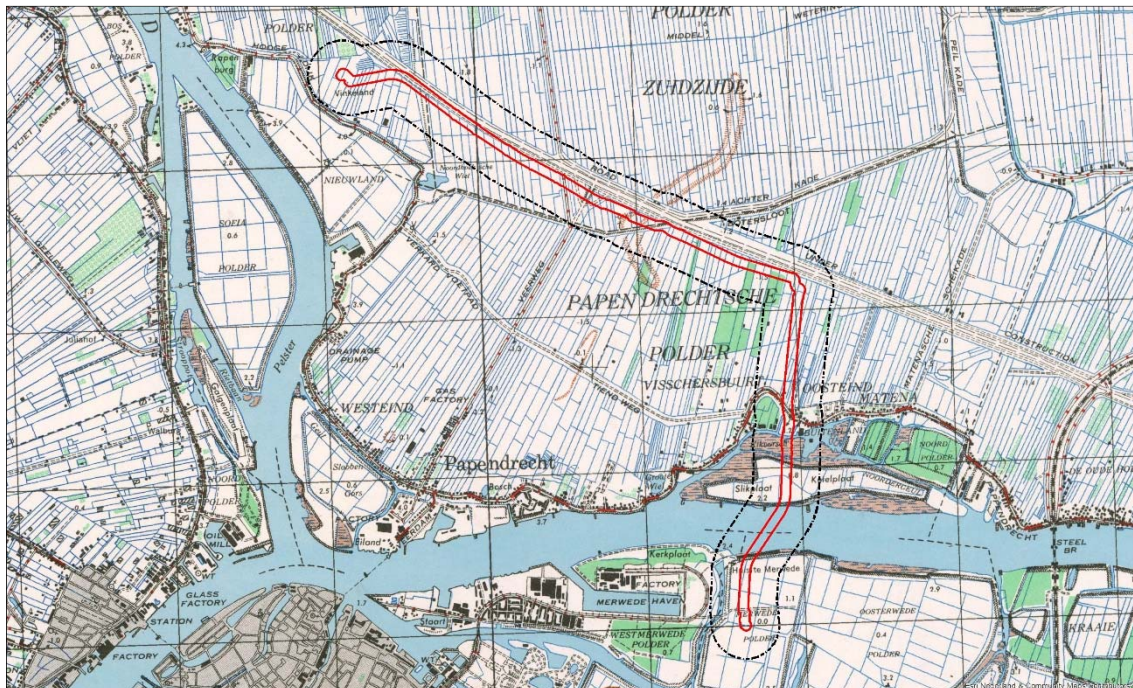
Datum	Gebeurtenis (bron: A. Meijers, Achtung Minen – Danger Mines. Het ruimen van landmijnen in Nederland 1940-1947)	Relevant	Motivatie
1940-1947	Geen relevante vermeldingen aangetroffen	--	--

Datum	Gebeurtenis (bron: J. van Woensel, Vrij van explosieven. De geschiedenis van het EOCL en zijn voorgangers 1944-2004)	Relevant	Motivatie
1944-2004	Geen relevante vermeldingen aangetroffen	--	--

2.3 Collectie stafkaarten Topografische Dienst Kadaster te Zwolle

2.3.1 Geallieerde stafkaarten

Het analysegebied staat op de stafkaart Dordrecht sheet 3 SE (First Edition 1944) die is opgemaakt volgens het Nord de Guerre coördinatenstelsel. Deze stafkaart heeft een schaal van 1:25.000. Stafkaarten geven een goed beeld van het analysegebied in de Tweede Wereldoorlog. Zij worden tevens gebruikt om de locaties (Nord de Guerre coördinaten) van tactische luchtaanvallen te achterhalen (zie hoofdstuk 2.14).

Afb. 4. - Geallieerde stafkaart, gepositioneerd door middel van GIS. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwart omlijnd: analysegebied.

2.3.2 Duitse stafkaart

Er is in het AVG bedrijfsarchief een relevante Duitse stafkaart aanwezig:

- Topografische Karte der Niederlande 1:50.000, Truppenkarte 38 West Gorinchem (uitgave d.d. 1943).

Deze stafkaart is vergelijkbaar met het exemplaar uit de voorgaande paragraaf en wordt hier derhalve niet afgebeeld.

2.4 Luchtfoto's

2.4.1 Geraadpleegde luchtfoto's

De volgende luchtfotoarchieven zijn geraadpleegd:

- Archief van de Afdeling Speciale Collecties van de Wageningen Universiteitsbibliotheek. Dit archief bevat ruim 94.000 luchtverkenningfoto's, die zijn gemaakt door de Royal Air Force (RAF) en United States Army Air Forces (USAAF) tijdens de Tweede Wereldoorlog. Er zijn hier luchtfoto's van het analysegebied aanwezig. Relevante exemplaren zijn geselecteerd voor analyse.
- Archief van het Kadaster te Zwolle. Dit archief bevat circa 110.000 luchtverkenningfoto's uit de oorlogsperiode, gemaakt door de RAF en USAAF. Het archief bestaat ook deels uit voor- en na-oorlogse luchtfoto's (in 1939 en 1940 zijn bijvoorbeeld de Grebbelinie en de Nieuwe Hollandse Waterlinie in beeld gebracht). Er zijn hier luchtfoto's van het analysegebied aanwezig. Er zijn hier, vanwege de beschikbare opnamedata, geen luchtfoto's geselecteerd.
- Het archief van de Luftbilddatenbank te Estenfeld (Duitsland). De Luftbilddatenbank beschikt over 500.000 eigen luchtfoto's en raadpleegt daarnaast archieven in Nederland, de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Canada. Er zijn hier luchtfoto's van het analysegebied aanwezig. Relevante exemplaren zijn geselecteerd voor analyse.

De volgende luchtfoto's zijn besteld en vervolgens geanalyseerd:

Datum	Vlucht	Fotonummer	Kwaliteit ²	Collectie ³	Geogerefereerd
20 juni 1940	HAA-050	2239	C	LBDB	Ja
17 april 1945	4-2332	3003	A	UW	Ja
17 april 1945	4-2332	3005	A	UW	Ja
17 april 1945	4-2332	4006	A	UW	Ja
17 april 1945	4-2332	4048	A	UW	Ja
19 juni 1945	16-2188	1005	C	LBDB	Ja

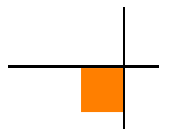
De luchtfoto's zijn als categorie A, B of C gekwalificeerd. Dat betekent dat de verkrijgbare luchtfoto's een kleine, een matige of een grote kwalitatieve beperking hebben voor wat betreft luchtfoto interpretatie.

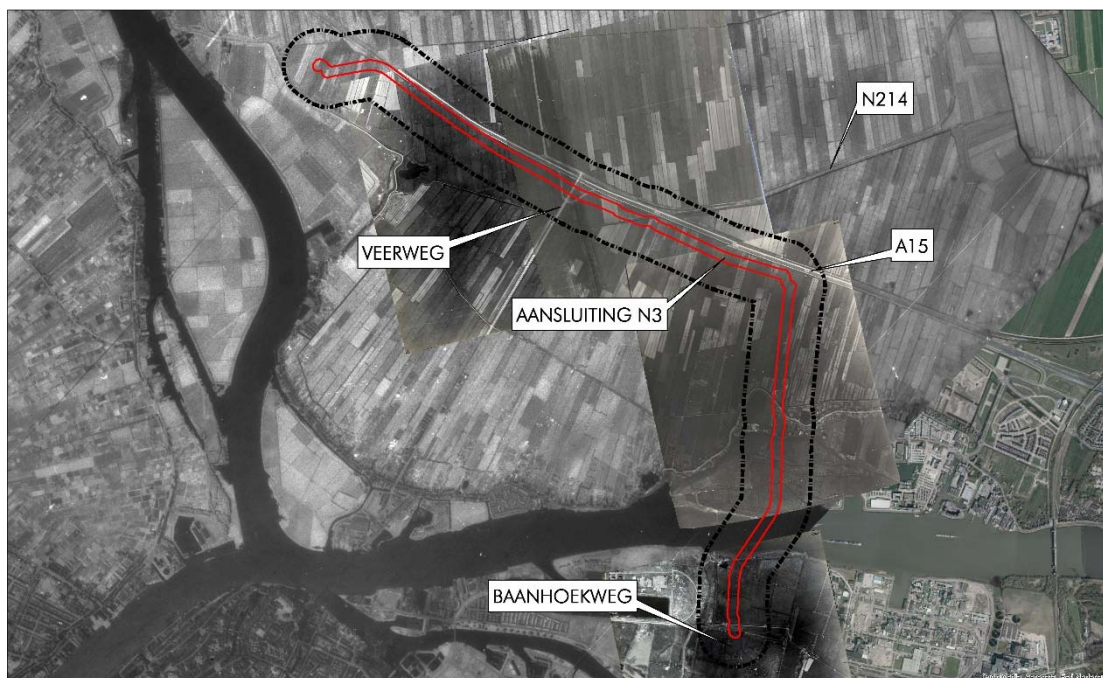
² Geallieerde kwalificatie van fotokwaliteit. A = goed, B = matig, C = slecht.

³ UW = Universiteit Wageningen, afd. Speciale Collecties

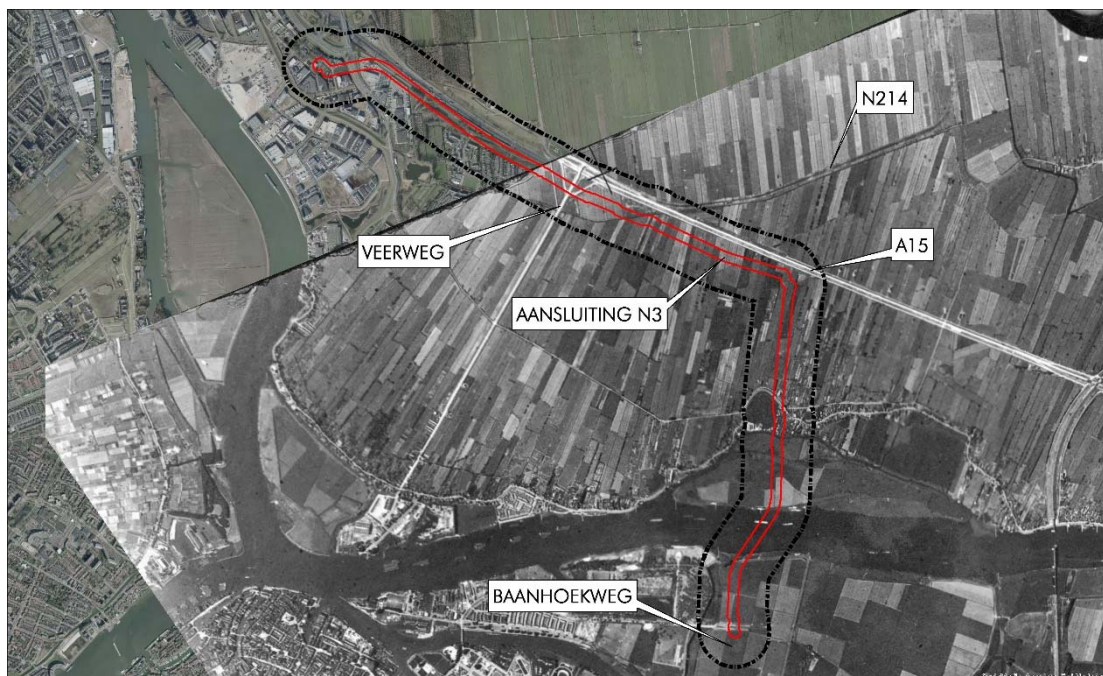
Kad = Kadaster

LBDB = Luftbilddatenbank

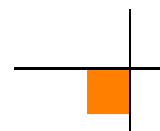

Afb.5.- Luchtfotocollage. De luchtfoto d.d. 17 april en 19 juni 1945 zijn gepositioneerd door middel van GIS. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwarte stippellijn: analysegebied.

Afb.6.- Luchtfoto d.d. 20 juni 1940, gepositioneerd door middel van GIS.

2.4.2 Luchtfoto-interpretatie 1944-1945

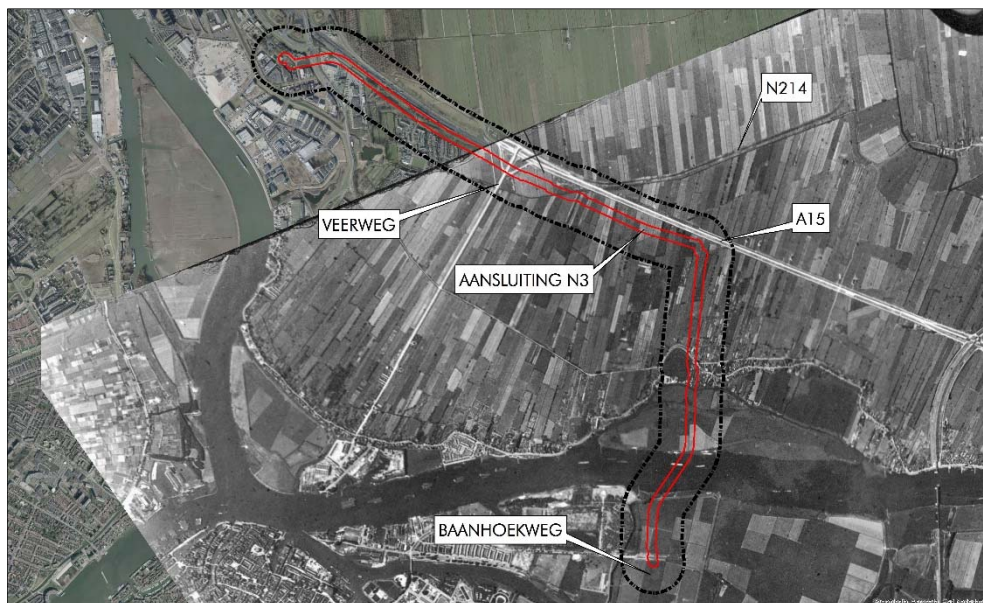
Een belangrijk selectie criterium voor de luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog is de opnamedatum. De voorkeur ging primair uit naar luchtfoto's die na de belangrijkste gevechtshandelingen zijn gemaakt. Er is daarnaast rekening gehouden met de kwaliteit van de luchtfoto's, alsmede de schaal. Er kan naar aanleiding van de luchtfotoanalyse worden geconcludeerd dat er geen sporen van gevechtshandelingen in het analysegebied zichtbaar zijn.

20 juni 1940:

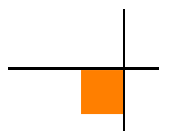
Deze luchtfoto is geselecteerd vanwege de grondgevechten die er gedurende de meidagen van 1940 in de regio Dordrecht hebben plaatsgevonden. Er zijn enkele sporen van oorlogshandelingen waargenomen. Het betreft om een aantal bomkraters die op ruim 3500 meter ten zuiden van het analysegebied. Er zijn binnen het analysegebied geen bijzonderheden waargenomen.

19 maart 1945:

Op deze luchtfoto zijn enkele bomkraters zichtbaar, maar geen enkele daarvan ligt binnen de contouren van het analysegebied. Tevens is er een enkele stellingen onderkend maar ook deze liggen allen buiten het analysegebied.

*Afb. 7.- Luchtfoto d.d. 20 juni 1940, gepositioneerd door middel van GIS.
Rood omlijnd: onderzoeksgebied, zwarte stippellijn: analysegebied.*

17 april 1945:

Geen sporen van oorlogshandelingen in het analysegebied waargenomen. Ter hoogte van het viaduct van de N3 bij de weg Kerkeplaat is een aantal "Splitterboxen" te zien.⁴ In de wijde omgeving zijn veel sporen herkenbaar die wijzen op boomkap ter plaatse. Er zijn geen sporen van oorlogshandelingen in het analysegebied waargenomen.

19 juni 1945:

Er zijn geen sporen van oorlogshandelingen in het analysegebied waargenomen.

2.4.3 Luchtfoto-interpretatie huidige situatie

Het analysegebied is in de huidige situatie geanalyseerd met behulp van Google Earth en verschillende ondergronden die via het GIS softwarepakket kunnen worden ingeladen. Uit een vergelijking van deze luchtfoto's met de in de voorgaande paragrafen besproken exemplaren blijkt dat het analysegebied en de gehele omgeving daarvan, aanzienlijke veranderingen heeft ondergaan sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog.

*Afb.8.- Situatie d.d. 2016 Rood omlijnd: onderzoeksgebied.
Zwarte stippellijn: analysegebied.*

Het grootste gedeelte van het analysegebied is tegenwoordig bebouwd. In het uiterste zuidelijk gedeelte, in Dordrecht, is na de Tweede Wereldoorlog de 2^e Merwedehaven aangelegd. Ook nabij Huis te Merwede en de weg Kerkeplaat is een haven aangelegd. In het naastgelegen gebied te Dordrecht is onder andere de Penitenciaire inrichting Dordrecht gebouwd en is het overige deel van het analysegebied is ingericht als industrieterrein.

⁴ Aarden wal, meestal in U-vorm, ter bescherming voor voertuigen bij bijvoorbeeld een luchtaanval of langdurige stalling

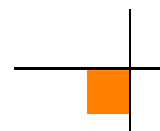

Afb. 9.- Naoorlogse ontgravingen havens te Dordrecht. Oranje vlakken: naoorlogs ontgraven gebied. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwarte stippellijn: analysegebied.

Aan de noordzijde van de Lek zijn eveneens enkele havens aangelegd. Het betreft hier de Kooihaven, de Johannahaven en de Ketelhaven. Het gehele gebied is vanaf de Lekoever tot aan de verharde weg, genaamd Nanengat, geheel als industriegebied ingericht.

Afb. 10.- Naoorlogse ontgravingen havens te Papendrecht. Oranje vlakken: naoorlogs ontgraven gebied. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwarte stippellijn: analysegebied.

Het gehele analysegebied ten zuiden van de Rijksweg A15 is met woningen bebouwd. Het onderzoeksgebied is daarentegen voor een deel onbebouwd en ingericht als groene bufferzone tussen de autosnelweg de woonwijken van Papendrecht. De resterende delen zijn bebouwd met bedrijfsgebouwen.

*Afb. 11.- De naoorlogse ontwikkeling van Papendrecht tot aan de Rijksweg A15.
Oranje vlakken: naoorlogs ontgraven gebied. Rood omlijnd:
Onderzoeksgebied. Zwarte stippellijn: analysegebied.*

2.5 Gemeentearchieven

Het analysegebied lag in de Tweede Wereldoorlog in de volgende toenmalige gemeenten:

- Alblasterdam
- Dubbeldam
- Papendrecht

Bij het Regionaal Archief Dordrecht te Dordrecht zijn de volgende inventarisnummers geraadpleegd:

Archief van de gemeente Alblasterdam, 1932-1975 (Toegang 659)	Periode
1342 - Stukken betreffende de taakuitoefening (luchtbescherming), de uitrustingen de wijze van alarmering	1940-1945
1348 - Processen-verbaal luchtalarm	1941-1944

Archief gemeente Papendrecht, 1937-1991 (Toegang 850)	Periode
291 - Processen-verbaal van oorlogshandelingen in en nabij Papendrecht	1943-1944
366 - Stukken betreffende de organisatie van de Luchtbeschermingsdienst gemeente Papendrecht	1938-1944
922-923 - Stukken betreffende het onderzoek naar en financiering van oorlogsschade aan gebouwen	1940-1950
1369 - Stukken betreffende het veranderen en vorderen door de Duitse Weermacht en het herstellen van de bezettingsschade	1936-1953
1944 - Stukken betreffende het opruimen van bunkers, achtergelaten militaire goederen en vliegtuigwrakken, tevens correspondentie inzake vorderingen en militair gezag	1941-1946
3122 - Stukken betreffende het verkrijgen en overdragen van bijdragen, tevens verzamellijsten en schaderapporten van bombardementen en andere oorlogsschade	1943-1957

Archief voormalige gemeente Dubbeldam 1811-1970 (Toegang 200). Regionaal Archief Dordrecht	Periode
1738-1740, 1741-1744 - Stukken betreffende de luchtbescherming	1935 - 1945
890 - Stukken betreffende ongelukken, rampen en reddingen	1933 - 1948
894-895 - Stukken betreffende de brandweer	1936 - 1948
896-902 - Stukken betreffende oorlogsschade	1940 - 1946
903 - Stukken betreffende de uitkeringen in verband met de opgelopen oorlogsschade	1945 - 1948
904 - Stukken betreffende een vergoeding aan het bestuur van de Vereniging 'School met de Bijbel' voor oorlogsschade aan het schoolgebouw aan de Rijkstraatweg	1944 - 1957
1728-1733 - Stukken betreffende de mobilisatie	1926 - 1948
1736 - Staat houdende een opgave van aangegeven projectielen, geweren en granaten, z.j.	Zonder datum
1738-1744 - Stukken betreffende de luchtbescherming	1935 - 1945

2.5.1 Luchtbeschermingsdienst, aangetroffen/geruimde CE en oorlogsschade

Er zijn in het gemeentearchief documenten van de Luchtbeschermingsdienst aanwezig. De Luchtbeschermingsdienst was tijdens de Tweede Wereldoorlog onder andere verantwoordelijk voor het geven van luchtalarm bij bombardementen, het controleren van verduisteringsmaatregelen en het opnemen van schade na uitgevoerde bombardementen en vliegtuigbeschietingen.

In het onderstaande overzicht zijn gegevens met betrekking tot de Luchtbeschermingsdienst, geruimde CE en oorlogsschade opgenomen. Eén vermelding heeft mogelijk betrekking op het analysegebied.

Alblasserdam:

Datum	Gebeurtenis. (bron: Archief van de gemeente Alblasserdam 1932-1975 Toegang 659)	Relevant	Motivatie
7 juli 1941	Melding van bominslag in de gemeente (rapport ontbreekt)	Nee	De locatie is niet te herleiden
16 juni 1943	2cm granaatjes komen neer in de gemeente (Ruigenhil 2 en Oranjestraat 68) afkomstig van een luchtgevecht. Ook komen fosforflesjes neer	Nee	De locaties liggen buiten het analysegebied
21 juli 1944	Luchtgevecht waarbij een vrachtboot op de rivier de Noord onder vuur werd genomen en een huis aan de Kinderdijk-West 299 werd beschadigd	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
13 september 1944	Een aantal vliegtuigen mitrailleurden een in de rivier De Alblas liggende motorschuit, ook een viertal huizen raakte beschadigd	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied

Dubbeldam:

Datum	Gebeurtenis (Archief gemeente Dubbeldam. Selectie)	Relevant	Motivatie
24 mei 1940	Naar aanleiding van Uwe circulaire d.d.22 mei 1940, A. No.245/21 (6° Afd.) heb ik de eer U te berichten dat deze gemeente door luchtaanvallen is getroffen. De Burgermeester van Dubbeldam. (inv.1740)	Nee	De locatie is niet herleidbaar

Datum	Gebeurtenis (Archief gemeente Dubbeldam. Selectie)	Relevant	Motivat
28 juli 1943	Hedenmorgen omstreeks 12.5 uur ontving ik bericht van een landbouwer uit de naaste omgeving de tel. Mededeling dat een Duitsch vliegtuig – jager -, in den Zuid-Buitenspolder neergestort is, en de bestuurder gewond was. (inv. 1743)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
29 juli 1943	Ik heb de eer U hierbij te doen toekomen een rapport betreffende een neergekomen Duitsch vliegtuig in deze gemeente.	Nee	Het betreft het voorblad van melding d.d. 28 juli 1943
17 augustus 1943	Woensdagavond kregen wij bericht dat in het land van C. vd P. –adres onleesbaar- een of meerdere brandbommen waren neergekomen. Wij hebben nader onderzoek doen instellen doch wegens het vergesloede avonduur niets kunnen ontdekken. In overleg met den Orts. C. hebben wij hedenmorgen omstreeks 6 uur het onderzoek hervat, eenige onderdelen in het –onleesbaar- ontdekt, meegenomen en aan Orts. C. overgedragen. (Inv. 1743)	Nee	De locatie is niet herleidbaar
17 november 1943	Vanmorgen heeft een 4 motorige Amerikaanse bommenwerper in den Ouden Beer polder, gemeente Dubbeldam, een noodlanding moeten doen. Het vliegtuig is in omgeploegd land vrijwel onbeschadigd neergezet. (inv. 1743)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
22 februari 1944	Heden, Dinsdagmorgen omstreeks 11.5 uur is in den Prinsen Polder een Engelsch vliegtuig – bommenwerper neergestort. (Inv. 1744)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied

Papendrecht:

Datum	Gebeurtenis. (bron: archief gemeente Papendrecht 1937-1991. Toegang 850. Selectie)	Relevant	Motivat
10-15 mei 1940	Loods in brand geschoten van Visser en Smit Aannemingsmaatschappij aan het Westeinde 43, door beschieting beschadigd de bedrijfsgebouwen van Aviolanda aan de Veerdam en door beschieting schade aan een woning aan het Veerplein	Nee	De locaties liggen buiten het analysegebied
10 juni 1940	Antwoord op circulaire: bominslag op het rijwielpad langs rijksweg 15	Nee	De vermelding is te globaal
12 juli 1941	Op 12 juli 1941 vond in deze gemeente een luchtaanval plaats, waarbij een 9-tal bommen neergegooid werden op aan particulieren toebehorende stukken land langs de Provinciale weg, alhier.	Mogelijk	De Provinciale weg (nu Rijksweg) binnen het grondgebied van gemeente Papendrecht ligt deels binnen in het analysegebied
20-21 juli 1941	9 bommen afgeworpen, schade aan landerijen langs de provinciale weg Papen-drecht-Oud Alblas	Nee	De vermelding is te globaal

Datum	Gebeurtenis. (bron: archief gemeente Papendrecht 1937-1991. Toegang 850. Selectie)	Relevant	Motivatie
3 november 1943	In Papendrecht worden schepen beschoten door vliegtuigen	Nee	De vermelding is te globaal
8 maart 1944	Een vliegtuig wordt door het Dordtse afweergeschut neergeschoten. De Parachutisten landen in Papendrecht in de polder Slobbegors en het Pionierspark	Nee	Geen CE indicatie
13 september 1944	Bombardement en beschieting op de Noordhoek en de 2 ^e Boezemsingel	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
7 oktober 1944	Bominslag op de Dijkstraat en Middenstraat	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied

2.6 Nieuwsberichten

2.6.1 AVG bedrijfsarchief, internet en Koninklijke Bibliotheek

De collectie CE gerelateerde nieuwsberichten in het AVG bedrijfsarchief, alsmede het internet en de oude krantencollectie van de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage zijn geraadpleegd. Er zijn geen berichten gevonden die betrekking hebben op het analysegebied.

De onderzoeksresultaten zijn in de onderstaande tabel samengevat:

Datum	Gebeurtenis (bron: AVG bedrijfsarchief, internet en Koninklijke Bibliotheek)	Relevant	Motivatie
3 februari 1945	Op 22 Jan. werd de zuurstoffabriek te Alblasserdam zodanig getroffen dat er voorlopig niet meer gewerkt kan worden, Hier werd vloeibare zuurstof gemaakt voor de vulling van V's [= V-1's] (bron: Nederlandsch Nieuws d.d. 3 februari 1945)	Nee	De zuurstoffabriek ligt buiten het analysegebied
16 december 1940	Tengevolge van het bombardement op 11 mei j.l. is het kerkgebouw der Geref. gemeente alhier geheel verwoest. Dit kerkgebouw werd in 1928 door haar gekocht, doch was toen reeds oud. Na de verwoesting werd door den kerkeraad een kerkgebouw gehuurd van de Vrijzinnig Hervormden waarin de diensten des Zondags gehouden werden, terwijl de weekdiensten in het kerkgebouw der Oud. Geref. Gemeente aan den Kinderdijk plaatsvonden (bron: De Banier d.d. 16 december 1940)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
24 april 1951	Legergoederen onder de vloer. De beroeps-sergeant-schipper 1 ^e kl. H. te Papendrecht is dezer dagen door de militaire politie gearresteerd. Hij wordt er van verdacht grote hoeveelheden legergoederen te hebben verduisterd. H. bewoont met zijn gezin een houten keet op het pontonniersterrein te Papendrecht en heeft gedurende een lange periode allerlei legergoederen onder de vloer van zijn woning opgeslagen. Tijdens de huiszoeking werden o.a. gevonden uniformen, geweren, stenguns, handgranaten en andere munitie, enkele buitenboordmotoren en een partij Manillatouw (bron: De Telegraaf d.d. 25 april 1951)	Nee	Er is hier sprake van naoorlogse CE

Datum	Gebeurtenis (bron: AVG bedrijfsarchief, internet en Koninklijke Bibliotheek)	Relevant	Motivatie
2 augustus 1989	Vliegtuigbom na 50 jaar onschadelijk. Met een doffe klap heeft de Explosieven Opruimingsdienst (EOD) gistermiddag in Alblasserdam een einde gemaakt aan het bestaan van een brisantbom uit de Tweede Wereldoorlog. Enkele weken geleden kwam de bom tevoorschijn nadat een oude slagerij werd afgebroken... Schoon: 'Het was een Duitse vliegtuigbom die in de meidagen van 1940 boven Alblasserdam is afgeworpen', legde hij uit. 'Op de verrestanten stond nog de letter 'S', de Duitse aanduiding voor Sprengcilindrisch. Daardoor wisten we dat we met een brisantbom te maken hadden en niet met een brandbom. 'De bom bleek nog 25 kilogram explosieven te bevatten...Al sinds de oorlog weten de inwoners van Alblasserdam dat er nog vele tientallen vliegtuigbommen in de omgeving moeten liggen. 'Er is hier flink gevochten in de strijd om de brug over de Noord. Volgens de overlevering moet er elders in deze straat nog een bom liggen,' aldus Schoon (bron: Het Vrije Volk d.d. 2 augustus 1989)	Nee	De locatie van de oude slagerij kan niet worden herleid

2.7 Explosieven Opruimings Dienst Defensie (EODD)

2.7.1 Collectie ruimrapporten

De EODD houdt sinds 1970 heeft meldingen van aangetroffen CE bij. Deze meldingen zijn tot 1992 als melding opdracht en ruim rapport (MORA) en na 1992 als uitvoeringsopdracht (UO) gearchiiveerd. AVG heeft het overzicht van relevante MORA's en UO's van de gemeenten Alblasserdam, Papendrecht en Dordrecht opgevraagd. Er zijn in dit overzicht meldingen van het analysegebied geregistreerd. Op basis van de locatiebeschrijvingen zijn de ruimrapporten geselecteerd en opgevraagd. Deze documentatie is bestudeerd. De onderzoeksresultaten zijn als volgt:

Alblasserdam:

MORA / UO	Locatie	Vondst	Relevant	Motivatie
19921167	Hogedijk, t.h.v. bouwterrein	Pamflettraket van 7.3cm	Mogelijk	Er is hier sprake van het analysegebied
20001276	Hoogendijk. Bedrijf 'Net staal'	Schroot	Nee	Geen CE indicatie

Papendrecht:

MORA / UO	Locatie	Vondst	Relevant	Motivatie
19853823	Ketelhaven in bakkenzuiger onder trechter	12 brisantgranaten van 7 cm zonder ontsteker, 7 brisantgranaten van 5 cm zonder ontsteker, 1 brisantgranaat van 4 cm zonder ontsteker, 1 pantsergranaat van 37	Mogelijk	Er is hier sprake van het analysegebied

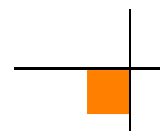
MORA / UO	Locatie	Vondst	Relevant	Motivatie
		mm, 2 oefenbrisantgranaaten van 2 cm, 2 x .50		
19881966	Oosteind 128A	1 flame Float naviga-tion incompleet MKII	Nee	Het betreft hier geen CE uit de Tweede Wereldoorlog
19882676	Weiland langs Veerweg	UO niet aangeleverd	--	--
19900070	Shell station Vierweg	IED	Nee	Het betreft hier geen CE uit de Tweede Wereldoorlog
19922609	Fa. Visscher & Smit Rietgorsweg 6	Raketmotor van 130 mm met twee nog intacte vermoedelijke (onleesbaar). Projectiel van 130 mm raket zonder ontsteker met onbekende vulling, huls van 100 mm, huls van 57 mm	Mogelijk	Er is hier sprake van het analysegebied
19932520	Boskalis Rosmolenweg 20 Ketelhaven Papendrecht	Brisantgranaat van 8 cm mortier met wgr. Z. 38 niet verschoten	Nee	Locatie ligt buiten het analysegebied

Dordrecht:

MORA / UO	Locatie	Vondst	Relevant	Motivatie
19822213	Baanhoekweg, stortplaats	Granaat van 15cm, met tijdbuis, verschoten	Nee	Locatie ligt buiten het analysegebied
19851959	Baanhoekweg 40	1 brisantgranaat van 12 cm, oud Hollands, zonder ontsteker	Nee	Locatie ligt buiten het analysegebied
19870273	Baanhoekweg, hoek Krammerstraat, schakelstation	Oefen mijn DM	Nee	Het betreft hier geen CE uit de Tweede Wereldoorlog
19912582	Recreatiegebied Merwelande (=Merwelanden)	1 scherfhandgranaat Mills 36, compleet	Nee	Locatie ligt buiten het analysegebied
19931475	Baanhoekweg	IED	Nee	Het betreft hier geen CE uit de Tweede Wereldoorlog
19950783	Stadsreiniging aan de Baanhoekweg te Dordrecht	Munitie niet aanwezig	Nee	Geen CE indicatie
19962268	Baanhoekweg 'Gevudo afvalverwerking'	Vermoedelijk 5 granaaten en 1 handgranaat	Nee	Locatie ligt buiten het analysegebied
19991164	Baanhoekweg, Milieu bedrijf	1 brisantgranaatpatroon van 75 mm, zonder ontsteker	Nee	Locatie ligt buiten het analysegebied
20000161	Baanhoekweg	1 tijdbuis, oud Frans (sasringen type), zogenaamde prikbus.	Nee	Locatie ligt buiten het analysegebied

2.8 Collectie mijnenkaarten

De collectie mijnenveldkaarten van de EODD is in kader van dit vooronderzoek geraadpleegd. Dit geldt ook voor de collectie mijnenveld leg- en ruimrapporten. Er lagen geen gedocumenteerde mijnenvelden/op landmijnen verdachte gebieden in het analysegebied.

2.9 Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

Het NIMH in Den Haag beheert collecties over de geschiedenis van de Nederlandse krijgsmacht in binnen- en buitenland vanaf de Tachtigjarige Oorlog tot heden. In dit archief is een groot aantal collecties met betrekking tot de landmacht, luchtmacht en marine ondergebracht.

2.9.1 Collectie Duitse verdedigingswerken

De collectie 'Duitse verdedigingswerken en inundaties van Nederlands grondgebied in de oorlog / rapporten van militaire aard vanuit bezet Nederland aan Bureau Inlichtingen Londen', ook wel bekend als de 575-serie, is opgebouwd uit inlichtingenrapporten, plattegronden en verordeningen van zowel de Duitse bezettingsmacht als van het verzet / Bureau Inlichtingen te Londen. Deze zes meter lange collectie bestaat onder andere uit inlichtingen van de illegaliteit, kaarten van inundaties, gegevens betreffende Duitse mijnevelden, Britse en Duitse kaarten, telegrammen en Duitse voorschriften. De volgende inventarisnummers zijn geraadpleegd:

Alblasserdam:

Collectie 'Duitse verdedigingswerken en inundaties van Nederlands grondgebied in de oorlog / rapporten van militaire aard vanuit bezet Nederland aan Bureau Inlichtingen Londen'. Toegang 575	Inventarisnummer
5-7-1944 123 vlaggen Palenveld bij Alblasserdam	196
2-1-1944 293 vlaggen Flakopstellingen bij Dordrecht-Papendrecht en Alblasserdam	233
10-02-1945 E/1108/45 Verdediging van Almelo, Enschede, Hengelo, Oldenzaal etc., waarneming jan. 1945	273
19-02-1945 E/1261/45 Verdedigingswerken te Dordrecht, Alblasserdam Dubbeldam, Land van Heusden en Altena, Den Haag, Gorinchem en Nieuwendijk (Grv Albr.)	285
3-4-1945 E/2428/45 Order of Battle; betreffende Overijssel, Midden Overijssel, general Survey, land van Heusden en Altena, Bommeler, ten noorden en oosten van Meppel, sector Deventer-Apeldoorn-Arnhem en de Alblasser en Betuwe	329
16-05-1944 GB/5524/44. Verdediging Moordrecht/Alphen a/d Rijn, 10-05-44. - Oost v/d Noord (Alblasserdam), 10-05-44	383
21-05-1944 GB/7355/44 Rollend materieel Zeeuws-Vlaanderen, A'dam, R'dam, Alblasserdam. T-berichten: T1 t/m T38 (zie ook GB/73../44).	415
05-12-1944 GB/8149/44 Uitgebreid verslag van de toestand: Isle of Dordrecht and surroundings.	423
Order of battle	433
13-12-1944 E/633/44 Utr.;Z-H Betuwe en Alblasserdam	443
-12-44 E/812/44 Utr.;Z-H Betuwe en Alblasserdam	445
-02-45 E/1373/45 Z-H Defensie	448
07-11-1944 E/277/44 Verslag tocht Rotterdam via Alblasserdam / Gorkum naar Vlijmen; gegevens Rotterdam	451
15-10-1944 E/867/45. Bombardement Alblasserdam.	461
E/1373/45. Bombardementen: Leiden / Dordt / Maassluis / Alblasserdam / spoorlijnen.	462

Papendrecht:

Collectie 'Duitse verdedigingswerken en inundaties van Nederlands grondgebied in de oorlog / rapporten van militaire aard vanuit bezet Nederland aan Bureau Inlichtingen Londen'. Toegang 575	Inventarisnummer
2-1-1944 293 vlaggen Flakopstellingen bij Dordrecht-Papendrecht en Alblasserdam	233
GB/1439/44 Troepenverplaatsingen te Amsterdam en Schiphol.-Evacuatie van bewoners van de kuststreek.	342

Collectie 'Duitse verdedigingswerken en inundaties van Nederlands grondgebied in de oorlog / rapporten van militaire aard vanuit bezet Nederland aan Bureau Inlichtingen Londen'. Toegang 575	Inventarisnummer
Bijlage: situatieschets schaal 1:50.000 Fabrieken Aviolanda Papendrecht en RAI Amsterdam, met situatieschets RAI, schaal 1:5000	406
24-05-1944. 'Aviolanda' Papendrecht zonder kogellagers.	416b
13-05-1944. Plattegrond Papendrecht, Aviolanda-fabrieken, schaal 1:33-plattegrond Papendrecht, Aviolanda schaal 1:1250	416b
25-05-1944 Verslag Vliegtuigfabrieken Aviolanda Papendrecht	416b
13-10-1944. GB/7898/44 Werkplaats Aviolanda Papendrecht moet machines naar Duitsland versturen.	419
E 1728/45 GAARKEUKEN te PAPENDRECHT	501

Dordrecht:

Collectie 'Duitse verdedigingswerken en inundaties van Nederlands grondgebied in de oorlog / rapporten van militaire aard vanuit bezet Nederland aan Bureau Inlichtingen Londen'. Toegang 575	Inventarisnummer
Verslag verdedigingswerken en inundaties in de bezettingstijd Hoofdstuk V. Blz. 237 t/m 242. Het eiland van Dordrecht	119
Nr.23. Inundatiën tot stand gekomen op het eiland van Dordrecht	119
Brucke-Panzer und Minensperren eiland van Dordrecht. Samengesteld door AOK-25. Abt. Pi. Fü.	133
17-11-1944. Eiland Dordrecht wordt ontruimd. Boeren raar stad Dordrecht (bericht)	162
28-6-1944. Palenvelden op het eiland van Dordrecht	191
3-5-1944. Bruggenhoofd Dordrecht-Zwijndrecht	221
21-6-1944. Objecten te Dordrecht I t/m II	233
2-1-1944. Flakopstellingen bij Dordrecht-Papendrecht en Alblasserdam	233
07-02-1945, E/973/45. Inlichtingen betr. Duitse Luchtmacht te Bergen, Almelo, vliegveld Twente, Lonneker, Loosdrecht en Dubbeldam	266
14-02-1945, E/1193/45. V-wapens op het eiland van Dordrecht en Hoek van Holland	276
14-02-1945, E/1194/45. Verdedigingswerken te Spijkenisse, Rotterdam, Buren, Sleenwijk, Gorinchem, Dordrecht	276
19-02-1945, E/1261/45. Verdedigingswerken te Dordrecht, Alblasserdam Dubbeldam, Land van Heusden en Altena, Den Haag, Gorinchem en Nieuwendijk (Grv Albr.)	285
19-02-1945, E/1263/45. Bruggen en Veren bij Dubbeldam en Land van Heusden en Altena resp. 13 en 16 febr. 1945	286
19-02-1945, E/1264/45. Order of Battle; eiland van Dordrecht en Den Haag etc.	286
16-05-1944, GB/5524/44. Moerdijkbrug, 24-05-44. Troepenverplaatsing Dordrecht, 15-05-44	383
15-03-1944, GB/6203/44. 2 situatieschetsen bruggenhoofd Dordrecht-Zwijndrecht.	393
03-05-1944, GB/6236/44. Schets van verdediging ten zuiden van Dordrecht.	393
18-05-1944, GB/7343/44. Schets van een deel van het Eiland van Dordrecht; met beschrijving	414
23-05-1944, GB/7344/44. Overzichtskaart van Dordrecht en omgeving met afdelingen van Aviolanda, schaal 1:33.333	414
01-06-1944, GB/7346/44. Plattegrond van Dordrecht met beschrijving, schaal 1:37.500, met o.a. hoofdkwartier van de "verdedigingsstelling Rotterdam" van Gen.-Maj. Wahle. -schets van Willemsoord, schaal 1:10.000; zuidpunt eiland van Dordrecht, Moerdijkbruggen, met beschrijving -berichten defensie H.I.Ambacht.-aandrag op bombardementen rondom Dordt.	414
-05-1944, GB/7347/44. Generale Staf stelling Rotterdam te Dordrecht.	414
03-11-1944, GB/7936/44. Verslag: 'Isle of Dordrecht' en omgeving.	420
05-12-1944, GB/8149/44. Uitgebreid verslag van de toestand: Isle of Dordrecht and surroundings.	423
15-1-1945. Dordrecht en de Biesbosch. Dordtsche Biesbosch.	433
01-12-44, E/388/44. Het Eiland van Dordrecht.	437
-12-44, E/597/44. Dordrecht en omgeving	438
-12-45, E/101/45. Eiland van Dordrecht	439
-01-45, E/534/45. Dordrecht en Biesbosch	442

Collectie 'Duitse verdedigingswerken en inundaties van Nederlands grondgebied in de oorlog / rapporten van militaire aard vanuit bezet Nederland aan Bureau Inlichtingen Londen'. Toegang 575	Inventarisnummer
23-1-1945, E/604/45. Eiland van Dordrecht	442
-12-44, E/691/44. Eiland van Dordrecht	444
13-12-1944, E/713/44. Eiland van Dordrecht	444
19-12-1944, E/821/44. Eiland van Dordrecht	445
11/12-1944, E/71/45. Versperring Dordtsche Kil.	456
15-03-1944, GB/4708/44. Plattegrond van het bruggehoofd Zwijndrecht-Dordrecht.	475
Nov.-1944, GB/7997/44. Rapport over de troepensterkte en verdedigingswerken op het Eiland van Dordrecht.	478
19-6-1943, NE/16/241. Luchtafweer Dordrecht	489
4-1-1994, NE/16/403. Verdediging Zwijndrecht / Dordrecht	491

De onderzoeksresultaten zijn in de onderstaande tabel samengevat:

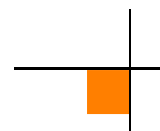
Alblasserdam:

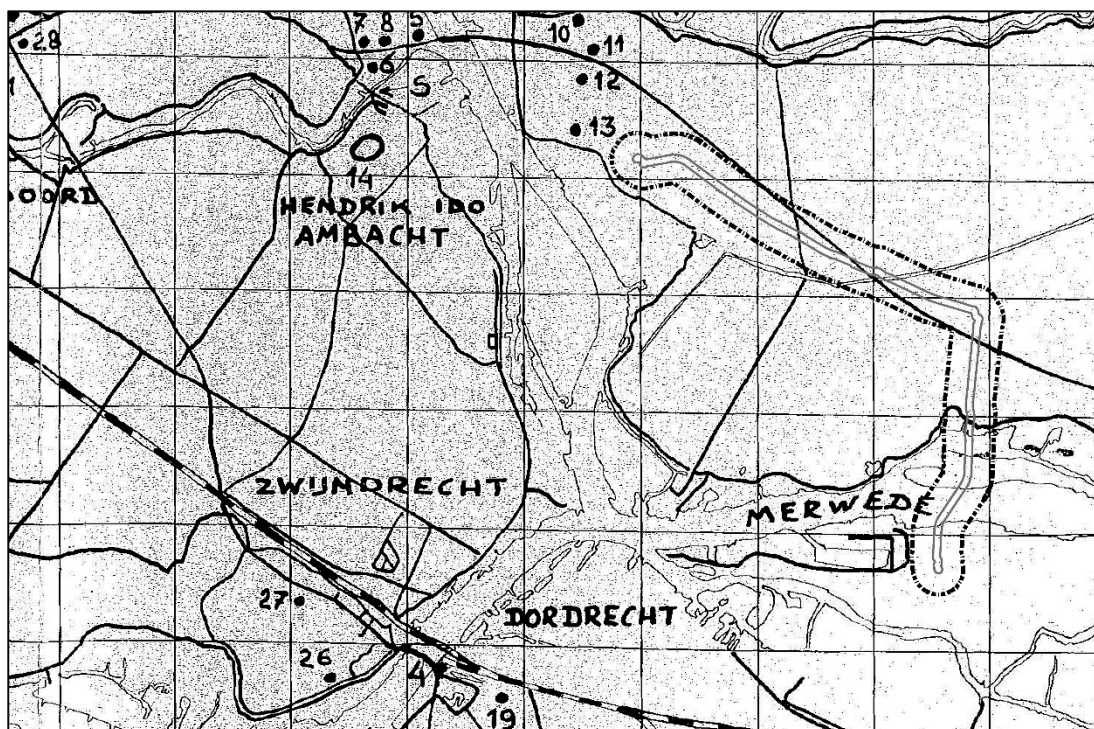
Datum	Gebeurtenis (bron: NIMH, collectie 575)	Relevant	Motivatie
December 1944	Alblasserdam. Next to the positions at the Pottersche kade has been placed a search-light (inventarisnr. Onbekend)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
6 december 1944	Alblasserdam. At the Zuurstroffabriek (oxygen factory). Pt. 104.80-429.90 (sheet 38, west 1937, scale: 1:50.000) is prepared fluid oxygen, which is used for the V2 (bron: inventarisnr. 438)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
23 december 1944	The guns at the bridge across the Noord at Alblasserdam, serve chiefly as a protection of the oxygen-factories Alblas and Graafstroom (bron: inventarisnr. 439)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
27 december 1944	The guns at the Baanderstraat (pt. 105,07 – 430,75, sheet 38 west 1937, 1: 50,000) at the Pottersche kade, at the Rijksweg and at the Paulusweg (pt 103, 90 – 428, 90) departed (bron: inventarisnr. 439)	Nee	De locaties liggen buiten het analysegebied
29 december 1944	Garrison about 100 tps Marine, 40 tps W.H. and W.L. about 100 tps engineers (bron: inventarisnr. 439)	Nee	De beschrijving is te globaal / er worden geen specifieke locaties genoemd
31 december 1944	All the ammunition for 8,8 guns, stored in the oxygen-factory at the Hoogendijk, has been transported by truck yesterday (bron: inventarisnr. 439)	Nee	De fabriek ligt buiten het analysegebied
2 januari 1945	Kaart waarop staan weergegeven militaire objecten o.a. in de regio Alblasserdam (bron: inventarisnummer 233)	Nee	Alle objecten zoals weergegeven op deze kaart, liggen buiten het analysegebied
8 januari 1945	ALBLASSERDAM D/8867. 4 x 8,8 cm and 4 x 2 cm at the Pottersche kade. 15 x 2 on the highway (bron: inventarisnr. 433)	Nee	De Pottersche kade ligt buiten het analysegebied. De benaming 'highway' is te globaal
22 januari 1945	ALBLASSERDAM D/8867. All guns of the isle of DORDRECHT have left. The guns and listening apparatus at the Pottersche kade have left. FPN: L 30917 (according to soldiers to BERLIN). All guns at the Rijksweg have left in the direction of ROTTERDAM-GOUDA D/9283. Guns at the Polderstr. have left too (bron: inventarisnr. 273)	Nee	Locaties liggen buiten het analysegebied

Datum	Gebeurtenis (bron: NIMH, collectie 575)	Relevant	Motivatie
27 januari 1945	Bombardement op Zuurstoffabriek te Alblas-serdam. Duitsers zijn zeer gebelgd over bombardement op zuurstoffabriek te Alblas-serdam. Fabriek is niet meer te gebruiken. Duitsers zijn nu van plan de werf "Holland", stafblad 38 Gorinchem, uitgave 1937, schaal 1:50.000 vt. 104,95-429,05, hiervoor te gaan gebruiken. Zij bezitten hier een drijvende installatie, voor het vervaardigen van zuurstof (bron: inventarisnr. 448)	Nee	De zuurstoffabriek ligt buiten het analyse-gebied
19 februari 1945	ALBLASSERDAM D/8867. A tk guns and 7 trucks are parked in the petrol shed at the Vroegekade (bron: inventarisnummer 285)	Nee	Locatie ligt buiten het analysegebied
2 april 1945	ALBLASSERDAM D/8867. Sign pointing to bridge (bron: inventarisnr. 329)	Nee	Geen CE indicatie
5 december 1944	A lock pt. 103,75-429,80 (sheet 38, West 1937 scale 1:50.000) near the bridge of Alblasserdam undermined (bron: inventarisnr. 423)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied

Papendrecht:

Datum	Gebeurtenis (bron: NIMH, collectie 575)	Relevant	Motivatie
12 april 1944	In de vliegtuigenfabriek "Aviolanda" te Pa-pendrecht is de productie thans zeer gering, daar deze fabriek slechts 45% van de door haar benodigde en aangevraagde materia-len toegewezen krijgt (bron: inventarisnr. 342)	Nee	Deze fabriek ligt buiten het analysegebied
Geen datum	Vliegtuigenfabriek AVIOLANDA. Ligt als geïso-leerd gebouw aan de oostzijde van het Noord (rivier ten noorden van Dordrecht). Deze fa-briek levert per dag één vliegtuig voor de Luft-waffe en is nog nimmer gebombardeerd (bron: inventarisnr. 406)	Nee	Deze fabriek ligt buiten het analysegebied
13 oktober 1944	Onbruikbaar maken van Aviolanda te Pa-pendrecht. 21.8.1944, afdelingschef B2. Door de Duitse instanties zijn de volgende op-drachten verstrekt aan Aviolanda te Papendrecht. Alle aanwezige werkstukken demonte-ren en ter verzending gereed maken. Alle ma-chines demonteren; zouden naar Duitsland worden verzonden. De hellingen voor de bouw van vliegboten onmiddellijk bruikbaar maken (bron: inventarisnr. 419)	Nee	Deze fabriek ligt buiten het analysegebied

Afb. 12.- Militaire objecten in de regio Papendrecht. Rode lijn: onderzoeksgebied, zwarte stippellijn: Analysegebied (bron: Militair Instituut voor Militaire Historie, 575 collectie).

2.10 Provinciaal archief / Militair Gezag

2.10.1 Militair Gezag

Het Militair Gezag was verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur van de bevrijde delen van Nederland. In dit archief zijn doorgaans per provincie gegevens over in gemeenten aanwezige CE ondergebracht.

Militair Gezag Zuid-Holland

Het archief van het Militair Gezag van de provincie Zuid-Holland bevindt zich bij het Nationaal Archief in 's-Gravenhage. Er werd in de inventaris gezocht op de trefwoorden explosieven, mijnen, munitie en bommen. De volgende inventarisnummers zijn geraadpleegd:

Toegang 3.09.34. Archief van het Militair Gezag in Zuid-Holland, 1944-1947. Nationaal Archief 's-Gravenhage	Datum
43 Stukken betreffende de opsporing en opruiming van mijnen, bommen, munitie en andere explosieven	1945
146 Stukken betreffende de opsporing en opruiming van mijnen, bommen, munitie en andere explosieven	1945
231 Stukken betreffende de opruiming van mijnen, munitie en andere explosieven	1945
282 Stukken betreffende het in kaart brengen van mijnenvelden en het opruimen van explosieven	1945
361 Stukken betreffende de opsporing en opruiming van mijnen, bommen, springstof en andere explosieven	1945
465 Stukken betreffende de opsporing en opruiming van mijnen, bommen, springstof en andere explosieven	1945
529 Stukken betreffende de opruiming van mijnen, munitie en andere explosieven	1945
575 Stukken betreffende de opruiming van mijnen, munitie en andere explosieven, 1945	1945

Toegang 2.13.25. Archief van het Militair Gezag in Zuid-Holland,, Nationaal Archief 's-Gravenhage	Inventarisnummer
1567 Stukken betreffende de opsporing en ruiming van mijnen en andere explosieven	1944-1945

De onderzoeksresultaten zijn in de onderstaande tabellen samengevat:

Voormalige gemeente Alblasserdam:

Datum	Gebeurtenis (bron: Nationaal Archief, toegang 3.09.34)	Relevant	Motivatie
15 juni 1945	Er zijn geen mijnen in de gemeente Alblasserdam aanwezig (bron: inventarisnummer 361)	Nee	Geen CE indicatie

Voormalige gemeente Oud-Alblas:

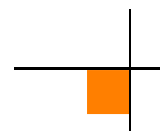
Geen relevante vermeldingen aangetroffen.

Voormalige gemeente Papendrecht:

Datum	Gebeurtenis (bron: Nationaal Archief, toegang 3.09.34)	Relevant	Motivatie
19 oktober 1945	Munitie op het oefenterrein te Papendrecht (bron: inventarisnummer 146)	Nee	De locatie van het oefenterrein kan niet worden herleid

Voormalige gemeente Dubbeldam:

Datum	Gebeurtenis (bron: Nationaal Archief, toegang 3.09.34)	Relevant	Motivatie
17 augustus 1945	Begeleidend schrijven formulier van de burgemeester van de gemeente Dubbeldam betreffende aangifte van mijnenvelden of gevaar opleverende projectielen (bron: inventarisnummer 361)	Nee	Geen opgave waar de mijnenvelden of projectielen liggen
31 oktober 1945	Mijnenveld tussen de nieuwe verkeersweg en de Dordtsche Kil ter hoogte van het gemaal Loudon aan de Wieldrechtse Zeedijk. In de omgeving van de openbare lagere school no. 1 Dubbeldamsche Weg A 542 is een flesje of glazen kolf gevonden, waarvan de inhoud vermoedelijk vloeibare springstof bevatte. In het bouwland van dhr. I. Roelofs, wonende Buitendijk E 231, bevond zich een tot op heden niet ontplofte Britse vliegtuigbom. In één van de bunkers, gelegen aan de linkerzijde van de toegangsweg naar de loopbrug Willemsdorp-Moerdijk bevonden zich nog landmijnen, terwijl het zeer aannemelijk was dat in de overige zich daar bevindende bunkers ook nog springstof aanwezig zou zijn. Op de Buitenplaats Dordwijk bevindt zich een schijnbaar nog ontploft projectiel. Vijftien granaten, benevens springstof, op het bouwland van dhr. J.J. van den Hoek E. 245 (2 ^e Tol) (bron: inventarisnr. 146)	Nee	Omschreven locaties en omgevingen liggen buiten het analysegebied

2.11 Nationaal archief

2.11.1 Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen

In het archief van de Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, periode 1937-1946, zijn meldingen en processen-verbaal van gemeenten over geallieerde luchtactiviteiten opgenomen. Het betreft gegevens betreffende de luchtoorlog. De in dit archief aanwezige bronnen bevatten informatie over onder andere bombardementen, noodafwerpen en vliegtuigbeschietingen. Het navolgende inventarisnummer is geraadpleegd.

2.04.53.15. Archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken: Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, 1937-1946. Nationaal Archief 's-Gravenhage	Inventarisnummer
Meldingen en processen -verbaal ontvangen van gemeenten over geallieerde Luchtactiviteiten. Provincie Zuid-Holland	76

De onderzoeksresultaten zijn in de onderstaande tabel samengevat:

Voormalige gemeente Alblasserdam:

Geen relevante vermeldingen aangetroffen

Voormalige gemeente Dubbeldam:

Geen relevante vermeldingen aangetroffen

Voormalige gemeente Oud-Alblas:

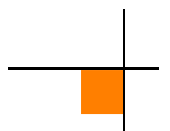
Datum	Gebeurtenis (bron: Nationaal Archief, toegang 2.04.53.15)	Relevant	Motivatie
13 mei 1940	Luchtaanval op de gemeente Oud-Alblas in buitenwijken. Twee woningen werden vernield. Enkele ernstig beschadigd	Nee	De bebouwing van deze gemeente ligt buiten het analysegebied

Voormalige gemeente Papendrecht:

Geen relevante vermeldingen aangetroffen

2.12 Semi Statistische Archiefdiensten Ministerie van Defensie (SSA)

Het SSA in Rijswijk beheert de archieven van het Ministerie van Defensie voordat deze aan het Nationaal Archief worden overgedragen. In dit archief zijn bronnen met betrekking tot naoorlogse CE-ruiming door de Mijn- en Munitie Opruimingsdienst en de Mijn Opruimings Dienst ondergebracht. Het betreft documenten uit de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog: een periode waarin er nog grote aantallen CE in Nederland aanwezig waren.

2.12.1 Archief Mijn- en Munitie Opruimings Dienst (MMOD) 1945-1947

De MMOD en de MOD waren na de Tweede Wereldoorlog in Nederland verantwoordelijk voor het opruimen van mijnen en achtergelaten CE. Het archief bestaat uit meldingen, kaarten, plattegronden en ruimrapporten betreffende locaties binnen Nederlandse gemeenten waar CE aanwezig waren. De onderzoeksresultaten zijn in de onderstaande tabel samengevat:

Voormalige gemeente Alblasserdam:

De onderzoeksresultaten zijn in de onderstaande tabel verwerkt:

Datum	Gebeurtenis (bron: Semi Statistische Archief-diensten, archief Mijn- en Munitie Opruimingsdienst)	Relevant	Motivatie
4 april 1946	De burgemeester van de gemeente Alblasserdam verklaart dat, voor zover hem bekend, er momenteel geen explosieve stoffen of enigermits munitie in deze gemeente aanwezig zijn	Nee	Geen CE indicatie
23 augustus 1946	De burgemeester van de gemeente Alblasserdam verklaart dat, voor zover hem bekend, er momenteel geen explosieve stoffen of enigermits munitie in deze gemeente aanwezig zijn	Nee	Geen CE indicatie

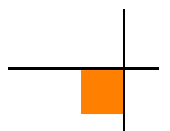
Voormalige gemeente Papendrecht:

De onderzoeksresultaten zijn in de onderstaande tabel verwerkt:

Datum	Gebeurtenis (bron: Semi Statistische Archief-diensten, archief Mijn- en Munitie Opruimingsdienst)	Relevant	Motivatie
4 september 1946	De burgemeester van de gemeente Papendrecht verklaart dat, voor zover hem bekend, er momenteel geen explosieve stoffen of enigermits munitie meer in zijn gemeente aanwezig zijn	Nee	Geen CE indicatie
17 februari 1947	De opperwachtmeester der Rijkspolitie verklaart dat, voor zover hem bekend, er momenteel geen explosieve stoffen of enigermits munitie meer in zijn gemeente aanwezig zijn	Nee	Geen CE indicatie
14 juli 1947	Op het oefenterrein van het Depot Pontonniers te Papendrecht is een vermoedelijke Duitse grondmijn gevonden die ca. 30 cm onder de oppervlakte werd aangetroffen. Mogelijk bevinden zich meerdere mijnen in dit terrein, hoewel het voor het grootste gedeelte is bezet met brugmaterieel	Nee	Het oefengebied van de Pontonniers lag buiten het analysegebied
22 juli 1947	Begeleidend schrijven oefenterrein te Papendrecht. Er wordt over een (CE?) opgave gesproken	Nee	Geen locatie opgave v.w.b. de CE
25 september (jaar?)	Begeleidend schrijven brief No. R 1665/1 + 1 bijlage. Bij navraag ter plaatse bleken geen mijnen aanwezig te zijn. Genoemde Duitse grondmijn was een oefenmijn	Nee	Deze vermelding is een antwoord op het schrijven van d.d. 14 juli 1947. Het oefengebied van de Pontonniers lag buiten het analysegebied
26 september 1947	Er bleken geen mijnen aanwezig te zijn. De vermoedelijke Duitse grondmijn was een oefenmijn	Nee	Deze vermelding is een antwoord op het schrijven van d.d. 14 juli 1947. Het oefengebied van de Pontonniers lag buiten het analysegebied

Voormalige gemeente Oud-Alblas:

Geen relevante vermeldingen aangetroffen.

Voormalige gemeente Dubbeldam:

De onderzoeksresultaten zijn in de onderstaande tabel verwerkt:

Datum	Gebeurtenis (bron: Semi Statistische Archief-diensten, archief Mijn- en Munitie Opruimingsdienst)	Relevant	Motivatie
Geen datum	Afschrift van Bureau Oogstvoorziening met locaties waar nog geen land wordt bewerkt: Van Dijkpolder Willemsdorp ten oosten van de spoorlijn 4,5 Ha, ten westen van de spoorlijn 1 ha mijnenvelden door de Duitsers geruimd, Van Dijkpolder onder Willemsdorp tussen Dordtsestraatweg en Rijksweg, zuidwestpunt van de Beerpolder, Nieuwe Beerpolder ten noorden van no3, Oude Beerpolder tussen de Dordtsestraatweg en Rijksweg, Oude Beerpolder ten westen van de Dordtsestraatweg, Dordtschestraatweg tussen no 5, 6a en 6b, rivierdijk bij de Zuiderhaven, Annapolder, Hofpolder	Nee	De locaties liggen buiten het analysegebied
9 juni 1945	Begeleidend schrijven van een schetsje, waarop in rood aangegeven de plaatsen waar langs en in de Rijkswegen tussen de Wieldrechtse Zeedijk en Willemsdorp vermoedelijk nog landmijnen aanwezig zijn. In de oude Rijksweg is tussen kilometer 50.330 en 50.480 de bestrating opengebroken: hier zouden nog landmijnen zijn gezien. Tussen kilometer 52.500 en 52.700 is tussen beide Rijkswegen nog een oud mijnenveld aanwezig (aangeduid door borden) en bestaat de kans dat in bermen en sloten van de oude en nieuwe Rijksweg nog landmijnen liggen. De arbeiders willen op genoemde plaatsen niet werken aan de wegen zolang geen zekerheid bestaat dat alle mijnen daar verwijderd zijn	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
Geen datum	Kaartje met daarop weergegeven (in rood gearceerd) een CE verdacht gebied. Op de kaart staat geschreven: ged. Nieuwe Stadspolder gem. Dubbeldam	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
Geen datum	Kaartje met daarop in rood weergegeven (verdachte?) gebieden ten oosten van Dordsche Kil	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
16 juni 1945	Begeleidend schrijven van de technisch hoofdambtenaar van Rijkswaterstaat te Dordrecht betreffende aanwezige landmijnen. Een schetsje is bijgesloten	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
Geen datum	Kaartje met daarop weergegeven mijnenvelden ter plaatse van de Rijksweg 16, ten zuiden van Tweede Tol, tussen kilometer 50.330 en 50.480 (geruimd op 19 mei 1945) alsmede 52.500 en 52.700	Nee	De locaties liggen buiten het analysegebied
8 augustus 1945	Nieuwe Stadspolder. Landmijnen aanwezig te sectie I Dubbeldam nrs. 854-855-856-820-822-823-824-825-821	Nee	De locaties liggen buiten het analysegebied
8 augustus 1945	Landmijnen tussen Nieuwe Verkeersweg en Dordsche Kil ter hoogte van het gemaal Loudon aan de Wieldrechtse Zeedijk. Secties F. 631, 630, 643, 644, 648	Nee	De locaties liggen buiten het analysegebied
14 augustus 1945	Begeleidend schrijven gegevens over mijnenvelden in de gemeente Dubbeldam. Het betreft vermoedelijk het Duitse mijnenveld Zügel 424	Nee	De locaties liggen buiten het analysegebied

Datum	Gebeurtenis (bron: Semi Statische Archief-diensten, archief Mijn- en Munitie Oprui-mingsdienst)	Relevant	Motivatie
17 augustus 1945	Begeleidend schrijven burgemeester van Dub-beldam betreffende de aangifte van mijnen-velden of gevaar opleverende projectielen	Nee	Geen CE indicatie
21 augustus 1945	In één van de betonnen bunkers, gelegen aan de linkerzijde van de toegangsweg naar de loopbrug Willemsdorp-Moerdijk zouden zich nog landmijnen bevinden. Het is zeer aanne-melijk dat in de overige zich daar bevindende bunkers ook nog springstof aanwezig is. Ver-zoek een nauwkeurig onderzoek in te stellen. Op de buitenplaats Dordwijk bevindt zich een schijnbaar nog niet ontploft projectiel	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
2 november 1945	Verzoek tot ruiming van mijnen op de spoor-weg van Breda naar Dordrecht tussen de Moerdijkbrug en km 23.400	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
17 november 1945	Van de Rijksweg Dordrecht-Willemsdorp is destijds door de Wehrmacht de bestrating ten zuiden van de Wieldrechtse Zeedijk tussen ki-lometer 50.330 en 50.480 opengebrouwen voor het leggen van landmijnen. Reeds enige maanden geleden werden de mijnen, aanwe-zig in het gedeelte van kilometer 50.410 en 50.480 tot ontploffing gebracht Op het ge-deelte kilometer 50.330 – 50.410 is echter niets gedaan. Vermoedelijk zijn daar nog landmijnen aanwezig. Er bestaat geen zeker-heid dat hier alle landmijnen zijn verwijderd. Ook in de wegbermen tussen kilometer 50.330 en 50.650 zijn vermoedelijk nog landmijnen aanwezig (er wordt tevens verwe-zen naar een bijgevoegde situatietekening)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
19 november 1945	Onder de Moerdijkbrug noordzijde in de zandbank zouden nog ca. 40 mijnen liggen. Een ter plaatse ingesteld onderzoek leverde geen resultaat op	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
14 december 1945	Vrijgave van mijnen voor het baanvak Dordrecht-Moerdijk	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
31 december 1945	Verzoek tot onderzoek en ruiming van een ge-deelte van de oude Rijksweg Dordrecht-Wil-lemsdorp ten zuiden van de Wieldrechtse Zee-dijk	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
8 januari 1946	Verzoek van de luitenant-Kolonel Comman-dant Staf MOD aan de commandant I-2 R.I. om met spoed het gemelde op 31 december 1945 in behandeling te nemen	Nee	Geen CE indicatie
9 januari 1946	Brief aan Rijkswaterstaat dat het gebied Dor-drecht-Willemsdorp is onderzocht en er geen mijnen werden gevonden	Nee	Geen CE indicatie
1 maart 1946	Vraag van Rijkswaterstaat aan de MOD of de bermen en sloten ook onderzocht zijn langs het wegvak van de Oude Rijksweg ten zuiden van de Wieldrechtse Zeedijk, dit naar aanlei-ding van het bericht dat het bedoelde gebied was onderzocht en er geen mijnen waren ge-vonden.	Nee	Geen CE indicatie
6 maart 1946	Bericht van de MOD aan Rijkswaterstaat dat op 19 mei 1945 de mijnen velden ten zuiden van de Wieldrechtse Zeedijk door het Pionier Bataljon 331 onder Engels toezicht is geruimd en op 14 december 1945 het bedoelde vak nogmaals onderzocht is door 2-I-2 R.I.	Nee	Geen CE indicatie

Datum	Gebeurtenis (bron: Semi Statische Archief-diensten, archief Mijn- en Munitie Opruimingsdienst)	Relevant	Motivatie
13 maart 1945	Verzoek tot controle, of de bermen en sloten bij het mijnenveld ten zuiden van de Wieldrechtse Zeedijk ook zijn onderzocht.	Nee	Geen CE indicatie
8 maart 1946	De burgemeester van de gemeente Dubbeldam verklaart dat, voor zover hem bekend, er momenteel geen explosieve stoffen of enigerelei munitie in zijn gemeente aanwezig zijn	Nee	Geen CE indicatie
26 april 1946	Bericht aan de Karterinsdienst met verklaring van ruiming d.d. 5 april 1946 voor het vak ten zuiden van de Wieldrechtse Zeedijk	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
26 april 1946	Verklaring van ruiming van een uncharterd minefield van blad 9E tussen Moerdijkbrug en Dordrecht	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
3 september 1946	Politieke Recherche te Dordrecht verzoekt ruiming van mijnen die zich bevinden in de tuin van de voormalig Staf Polizei Singel 137	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
4 en 7 november 1946	Er bevindt zich een mijn bij de Zuidhaven, Biesbosch. Er liggen daar nog meerdere landmijnen	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied
28 november 1946	Er wordt onderzoek gevraagd van een rietgors aan de Zuidhaven (Nord de Guerre coördinaat 920 547)	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied

2.13 Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)

Het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies houdt zich bezig met de bestudering van de Eerste en Tweede Wereldoorlog, de Holocaust en hedendaagse genociden. In het archief te Amsterdam is een uitgebreide collectie oorlogsdagboeken en boeken ondergebracht. Dit archief bevat daarnaast een groot aantal foto's uit de Tweede Wereldoorlog.

2.13.1 Collecties Departement van Justitie en Generalkommissariat für das Sicherheitswesen

Bij het NIOD zijn de onderstaande twee collecties geraadpleegd:

- Collectie Departement van Justitie (toegangsnummer 216k)
- Collectie Generalkommissariat für das Sicherheitswesen – Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West (toegangsnummer 077)

Het betreft de volgende inventarisnummers:

Collectie Departement van Justitie (toegangsnummer 216k), NIOD	Inventarisnummer
Rapporten van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politiekorpsen en de Marechaussee inzake het geven van het sein luchtalarm, het neerstorten van vliegtuigen en vliegtuigonderdelen en de vondst van niet-ontploffte explosieven, 23 juni 1943 – 28 april 1944.	180
Processen-verbaal van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politie en Marechaussee met betrekking tot vijandelijke vliegtuigen, bomaanvallen en ontploffingen in verschillende gemeenten.	181-185
Meldingen van verschillende gemeenten betreffende ongevallen, beschietingen, bombardementen en het afwerpen van (lege) benzinetanks door vliegtuigen.	186
Telexberichten inzake meldingen van neergestorte geallieerde bommenwerpers, 20 – 24 februari 1944.	328
Stukken betreffende het melden van schade door bombardementen en beschietingen uit vliegtuigen, 24 februari 1944 – 31 maart 1945.	329
Stukken betreffende het opstellen van processen-verbaal inzake bombardementen en beschietingen in verschillende gemeenten, 28 september 1944 – 31 maart 1945.	331

Collectie Departement van Justitie (toegangsnummer 216k), NIOD	Inventarisnummer
Proces-verbaal van de luchtbeschermingsleider inzake schade door luchtaanvallen door de geallieerden en afweergeschut van de Duitsers, 3 februari 1944.	477
Stukken betreffende het instellen van een onderzoek naar de gevolgen van luchtaanvallen, 8 oktober 1944 – 6 februari 1945.	493
Stukken betreffende het instellen van een onderzoek inzake het bombardement op 14 oktober, 17 oktober 1944.	624
Rapporten van de onderluitenant van de Marechaussee F. Meems inzake het vinden van benzine-tanks, die uit een vliegtuig waren geworpen, alsmede de inslag van een granaat, 20 januari – 20 maart 1944.	642

Collectie Generalkommissariat für das Sicherheitswesen – Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West (toegangsnummer 077), NIOD	Inventarisnummer
Berichtgevingen betreffende neergekomen vliegtuigen, 1943.	1759

De onderzoeksresultaten zijn in de onderstaande tabellen samengevat:

Voormalige gemeenten Alblasserdam, Oud-Alblas en Papendrecht:

Geen relevante vermeldingen aangetroffen.

Gemeente Dordrecht:

Datum	Gebeurtenis (bron: NIOD, collecties 216k en 077)	Relevant	Motivatie
12 augustus 1943	Aan de Blindenweg te Dordrecht was in een perceel bietenland een gat ontstaan, vermoedelijk door het inslaan van een bom. Locatie: tussen de Blindenweg en de Kilkade te Dordrecht. Het gat had een diepte van een halve meter geslagen en een breedte van ca. twee meter. Het projectiel was ontploft	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied

Voormalige gemeente Dubbeldam:

Datum	Gebeurtenis (bron: NIOD, collecties 216k en 077)	Relevant	Motivatie
22 februari 1944	Er is in de Prinsenvolder een Britse bommenwerper neergestort. Het toestel was verbrijzeld.	Nee	De locatie ligt buiten het analysegebied

2.14 The National Archives Londen

The National Archives in Kew (Londen) is het officiële nationale archief van het Verenigd Koninkrijk. Er liggen hier gevechtsverslagen van Britse eenheden die op Nederlands grondgebied strijd hebben geleverd. In The National Archives zijn, afgezien van deze War Diaries, ook o.a. de logboeken van geallieerde luchtmachteenheden ondergebracht.

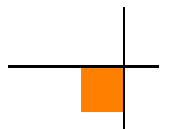
Vliegtuigen van de 2nd Tactical Air Force (2nd TAF) gaven tactische luchtsteun aan geallieerde gevechtseenheden. De geallieerde duikbommenwerpers vielen o.a. vijandelijke stellingen, tanks, treinen en hoofdkwartieren aan. De volgende Daily Logs van de 2nd Tactical Air Force zijn geraadpleegd:

Daily Logs 2 nd Tactical Air Force. The National Archives Londen	Inventarisnummer
2 nd Tactical Air Force: Daily Log: Sept.-Oct. 1944	Air 37/715
2 nd Tactical Air Force: Daily Log: Nov.-Dec. 1944	Air 37/716
2 nd Tactical Air Force: Daily Log: Jan.-Feb. 1945	Air 37/717
2 nd Tactical Air Force: Daily Log: Mar.-May. 1945	Air 37/718

3 CHRONOLOGIE RELEVANTE GEBEURTENISSEN

3.1 Inleiding en tabel chronologie

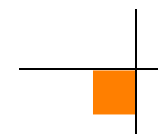
AVG heeft op basis van de gegevens in hoofdstuk 2 een overzicht van relevante gebeurtenissen tijdens en na de Tweede Wereldoorlog opgesteld, waarbij gebruik is gemaakt van alle op het moment van opstellen beschikbare bronnen. Deze gegevens zijn chronologisch in een tabel verwerkt. De in deze tabel verwerkte nummering correspondeert met de in de feitenkaart verwerkte feiten en in de bodembelastingkaart afgebakende verdachte gebieden (indien van toepassing).

1940-1945, naoorlogse ruimingen						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr . BBK ²
10 mei 1940	Messerschmitt Bf 109 in de Merwedepolder ten oosten van Dordrecht gecrasht (p.38)	2.1.2	Saricon, Probleeminventarisatie & Risicokaart Conventionele Explosieven Gemeente Dordrecht d.d. 2 december 2009. Documentcode 72382-VO-01	Nee, locatiebeschrijving is te globaal. De Merwedepolder omvat een groot gebied en op de luchtfoto d.d. 20 juni 1940 zijn geen sporen van een vliegtuigcrash zichtbaar (deze luchtfoto heeft overigens een matige kwaliteit, waardoor de mogelijkheid om dergelijke waarnemingen te doen, wordt beperkt)	5 indicatief	--
11 mei 1940	Duits bombardement op Alblasserdam om 10.10 uur. Vanaf geringe hoogte door 9 vliegtuigen met 45 bommen. Getroffen werd de betonnen oprit van de brug en de omgeving van de Hoogendijk.	2.2.2	T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945	Nee, het genoemde gebied (omgeving Hoogendijk) is te globaal om verdacht gebied af te kunnen bakenen	1	--
11 mei 1940	Bf 109E-3, Ser/Werknr: 90%, Eenheid: 3./JG 51, (1ste) vlieger: Uffz F.Schild, B gecrasht in de Merwedepolder (p.38)	2.1.2	Saricon, Probleeminventarisatie & Risicokaart Conventionele Explosieven Gemeente Dordrecht d.d. 2 december 2009. Documentcode 72382-VO-01	Nee, locatiebeschrijving is te globaal. De Merwedepolder omvat een groot gebied en op de luchtfoto d.d. 20 juni 1940 zijn geen sporen van een vliegtuigcrash zichtbaar (deze luchtfoto heeft overigens een matige kwaliteit, waardoor de mogelijkheid om dergelijke waarnemingen te doen, wordt beperkt)	5 indicatief	--

¹ FK = Feitenkaart

² CE BBK = CE Bodembelastingkaart

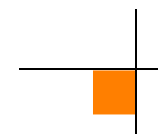
1940-1945, naoorlogse ruimingen						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr . BBK ²
Geen datum	Flak opgesteld bij de brug over de Noord, in de Baandersstraat en de Vinkepolder te Alblasterdam	2.2.2	De Waard in oorlogstijd. Deel 1, p. 26	Nee, deze vermelding geeft geen tijdsperiode aan wanneer de luchtfafweer in de Vinkepolder stond. Een Defence Overprint toont echter wel aan dat er in deze polder vanaf 1944 een aantal luchtfafweer opstellingen zijn ingericht. De luchtfoto van 19 maart 1945 toont drie lege stellingen. Al deze objecten liggen buiten de analysegrens. (de vermeldingen betreffende bij de brug over de Noord en de Baandersstraat zijn niet relevant)	8	--
11 september 1941	Op 12 juli 1941 vond in deze gemeente een luchtaanval plaats, waarbij een 9-tal bommen neergeworpen werden op aan particulieren toebehorende stukken land langs de Provinciale weg, alhier.	2.5.1	Gemeentearchief Papendrecht / Regionaal Archief Dordrecht	Nee, locatiebeschrijving is te globaal. Uit de beschrijving kan niet worden afgeleid of er hier sprake is van het analysegebied	7 indicatief	--
16 oktober 1941	Bombardement met brand- en brisantbommen op Alblasterdam. Getroffen werd de Vinkepolder.	2.2.2	T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945	Nee, locatiebeschrijving is te globaal. De Vinkepolder omvat een groot gebied en Alblasterdam ligt aan de geheel andere zijde van deze polder	6 indicatief	--
23 oktober 1941	Bombardement op Alblasterdam. Getroffen werd de Vinkepolder.	2.2.2	T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945	Nee, locatiebeschrijving is te globaal. De Vinkepolder omvat een groot gebied en Alblasterdam ligt aan de geheel andere zijde van deze polder	6 indicatief	--
23 oktober 1941	In de Vinkepolder bij Alblasterdam vallen opnieuw bommen	2.2.2	De Waard in oorlogstijd, p. 33	Nee, locatiebeschrijving is te globaal. De Vinkepolder omvat een groot gebied en Alblasterdam ligt aan de geheel andere zijde van deze polder	6 indicatief	--
20 juli 1944	Uit de literatuur Papendrecht in oorlogstijd is gebleken dat op 20 juli 1944 een geallieerde bommenwerper (Lancaster) neerstort in de Oostpolder te Papendrecht	2.1.2	REASeuro, Vooronderzoek Papendrecht aansluiting A15-N3 d.d. 24 november 2011. Kenmerk RO-110095 versie 2.0	Nee, de locatiebeschrijving is te globaal. Uit andere bronnen blijkt dat dit vliegtuig buiten het analysegebied is neergestort	2 indicatief	--

1940-1945, naoorlogse ruimingen						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr . BBK ²
20 juli 1944	Lancaster 's ochtends brandend neergestort in de Papendrechtse Oostpolder. Het neergestorte vliegtuig heeft een diepe krater in het landschap geslagen. Overal liggen menselijke resten en brokstukken van het brandende vliegtuig	2.2.2	Papendrecht in oorlogstijd, p. 27	Nee, de locatiebeschrijving is te globaal. Uit andere bronnen blijkt dat dit vliegtuig buiten het analysegebied is neergestort	2 indicatief	--
20/21 juli 1944	Lancaster III, serial ND913, 115 Squadron, 'Popeye' crashed Oosteind Papendrecht.	2.2.2	SGLO crashregister	Nee, de locatiebeschrijving is te globaal. Uit andere bronnen blijkt dat dit vliegtuig buiten het analysegebied is neergestort	2 indicatief	--
21 juli 1944	Lancaster Mk III ND913 KO-A van het No. 115 squadron te Papendrecht. Het vliegtuig was geladen met 1/4000 lbs bom en 16/500 lbs. Het vliegtuig is in delen uit elkaar gevallen op de grens van Papendrecht en Sliedrecht aan de Papendrechtse kant, ongeveer 500 meter ten westen van Matena en 200 meter ten zuiden van Rijksweg 15 op het Oosteinde.	2.2.2	T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945	Nee, de locatiebeschrijving is te globaal. Uit andere bronnen blijkt dat dit vliegtuig buiten het analysegebied is neergestort	2 indicatief	--
9 september 1944	Een proces-verbaal van 9 september 1944 van de luchtbeschermingsdienst Papendrecht meldt dat er een geallieerde luchtaanval is geweest. Om 09:24 uur voeren vier geallieerde vliegtuigen een luchtaanval uit op een colonne rijdende auto's op de Rijksweg no. 15 te Papendrecht, rijdende naar de richting Gorinchem. Vier auto's worden getroffen	2.1.2	REASeuro, Vooronderzoek Papendrecht aansluiting A15-N3 d.d. 24 november 2011. Kenmerk RO-110095 versie 2.0	Nee, de locatiebeschrijving is te globaal. Op basis van deze beschrijving kan niet worden bepaald of er sprake is van het analysegebied	9 indicatief	--

1940-1945, naoorlogse ruimingen						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr . BBK ²
13 september 1944	Bombardement op schepen die voor de Loswal in Papendrecht liggen. Getroffen werd het pand van de fam. Veth.	2.2.2	T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945	Nee, Het is niet met zekerheid vast te stellen waar men met de locatieverwijzing “Loswal” men doelt. Er lag geen loswal in het onderzoeksgebied maar wel een haven in de oude kern van Papendrecht	3 indicatief	--
22 januari 1945	Bombardement omstreeks 10.30 uur door Spitfires Mk RB- van het No. 66 squadron, Spitfires van het No. 127 squadron en Spitfires LG- van het Nederlandse No. 322 squadron op de zuurstoffabriek te Alblasserdam door Spitfires met 20 ton brisantbommen. Getroffen werd de Hoogendijk, een houtloods naast de zuurstoffabriek en de inham tussen de watertoren en de zuurstoffabriek. Gelijktijdig werd de kabelfabriek van Nedstaal gebombardeerd.	2.2.2	T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945	Nee, er zijn op luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog bomkraters waargenomen nabij de Hoogendijk. Deze bomkraters lagen buiten het analysegebied. De overige genoemde locaties liggen buiten het analysegebied	4 kraters Hoogendijk	--
1985	EODD ruimingnr. 851959. Baanhoekweg, Vuilverbranding. Geruimd: 1 brisantgranaat van 12 cm, oud Hollands, zonder ontsteker (p.42)	2.1.2	Saricon, Probleeminventarisatie & Risicokaart Conventionele Explosieven Gemeente Dordrecht d.d. 2 december 2009. Documentcode 72382-VO-01	Nee, de locatie ligt buiten het analysegebied	UOnr.	--
1985	EODD ruimingnr. 853823. Ketelhaven in bakkenzuiger onder trechter. Geruimd: 12 brisantgranaten van 7 cm zonder ontsteker, 7 brisantgranaten van 5 cm zonder ontsteker, 1 brisantgranaat van 4 cm zonder ontsteker, 1 pantsergranaat van 37 mm, 2 oefenbrisantgranaten van 2 cm, 2 x .50	2.7.1	Explosieven Opruimings Dienst Defensie / Semi Statische Archiefdiensten Rijswijk	Nee, de Ketelhaven ligt deels in het analysegebied. Uit omschrijving kan niet worden herleid of de CE's in de Ketelhaven zijn aangetroffen of van elders zijn aangevoerd. Bovendien is het water van de Ketelhaven niet van invloed op het onderzoeksgebied	UOnr.	--

1940-1945, naoorlogse ruimingen						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr . BBK ²
1991	EODD ruimingnr. 912582. Baanhoekweg, Recreatiegebied. Geruimd: 1 scherfhandgranaat Mills 36, compleet (p.43)	2.1.2	Saricon, Probleeminventarisatie & Risicokaart Conventionele Explosieven Gemeente Dordrecht d.d. 2 december 2009. Documentcode 72382-VO-01	Nee, het recreatiegebied aan de Baanhoekweg ligt buiten het analysegebied	UOnr.	--
1992	EODD ruimingnr. 921167 Hogedijk, t.h.v. bouwterrein. Geruimd : Pamflettraket van 7.3cm	2.7.1	Explosieven Opruimings Dienst Defensie / Semi Statistische Archiefdiensten Rijswijk	Nee, uit omschrijving kan niet worden herleid waar de CE is aangetroffen. Er was, ten tijde van het aantreffen, geen bouwterrein in of nabij het onderzoeksgebied aanwezig	UOnr.	--
1992	EODD ruimingnr. 922609. Fa. Visscher & Smit Rietgorsweg 6. Geruimd: Raketmotor van 130 mm met twee nog intacte vermoedelijke (onleesbaar). Projectiel van 130 mm raket zonder ontsteker met onbekende vulling, huls van 100 mm, huls van 57 mm	2.7.1	Explosieven Opruimings Dienst Defensie / Semi Statistische Archiefdiensten Rijswijk	Nee, uit omschrijving kan niet worden herleid of de CE's in het terrein zijn aangetroffen of van elders zijn aangevoerd	UOnr.	--
1996	EODD ruimingnr. 962268. Baanhoekweg, Vuilverwerking GEVUDO. Geruimd: vermoedelijk 5 granaten en 1 handgranaat (p.43)	2.1.2	Saricon, Probleeminventarisatie & Risicokaart Conventionele Explosieven Gemeente Dordrecht d.d. 2 december 2009. Documentcode 72382-VO-01	Nee, de locatie ligt buiten het analysegebied	UOnr.	--
4 april 1998	De Dordtenaar een artikel met de titel Nog twee granaten bij Baanhoekweg. In het artikel wordt vermeld dat er in het baggerdepot aan de Baanhoekweg een mortiergranaat is gevonden en later nog twee granaten (p.16)	2.1.2	Saricon, Probleeminventarisatie & Risicokaart Conventionele Explosieven Gemeente Dordrecht d.d. 2 december 2009. Documentcode 72382-VO-01	Nee, er wordt geen opgave gedaan waar het baggerdepot lag	UOnr.	--
1999	EODD ruimingnr. 991164. Baanhoekweg, Milieu bedrijf. Geruimd: 1 brisantgranaatpatroon van 75 mm, zonder ontsteker (p.44)	2.1.2	Saricon, Probleeminventarisatie & Risicokaart Conventionele Explosieven Gemeente Dordrecht d.d. 2 december 2009. Documentcode 72382-VO-01	Nee, de locatie ligt buiten het analysegebied	UOnr.	--

1940-1945, naoorlogse ruimingen						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr . BBK ²
2000	EODD ruimingnr. 20000161. Baanhoekweg, Vuilverbranding. Gevuimd: 1 tijdbuis, oud Frans (sasringen type), zogenaamde prikbuis.	2.1.2	Saricon, Probleeminventarisatie & Risicokaart Conventionele Explosieven Gemeente Dordrecht d.d. 2 december 2009. Documentcode 72382-VO-01	Nee, de locatie ligt buiten het analysegebied	UOnr.	--
27 februari 2001	Granaat gevonden op het terrein van afvalverwerker Gevuldo aan de Baanhoekweg. Er wordt niet beschreven of de granaat tussen het afval is gevonden of in de bodem op het terrein (p.16)	2.1.2	Saricon, Probleeminventarisatie & Risicokaart Conventionele Explosieven Gemeente Dordrecht d.d. 2 december 2009. Documentcode 72382-VO-01	Nee, de locatie ligt buiten het analysegebied	--	--
2009	CE bodembelastingkaart van het gemeentebrede vooronderzoek. Hierop staan CE verdachte gebieden weergegeven in het meest zuidelijke gedeelte van het onderzoeksgebied	2.1.2	Saricon, Probleeminventarisatie & Risicokaart Conventionele Explosieven Gemeente Dordrecht d.d. 2 december 2009. Documentcode 72382-VO-01	Nee, AVG kan uit de bijbehorende rapportage niet herleiden op basis van welke bron/gebeurtenis de afbakening is toegepast. Derhalve is het niet mogelijk gebleken om een verificatie toe te passen. AVG heeft op de geanalyseerde luchtfoto's ter plaatse geen bomkraters waargenomen	--	--

4 BEOORDELING BRONNENMATERIAAL

4.1 Indicatie van explosieven in het onderzoeksgebied

Op basis van de beschikbare feiten zijn er onvoldoende indicaties beschikbaar waaruit blijkt dat er mogelijk CE in het analysegebied aanwezig zijn.

4.2 Leemten in kennis bronnenmateriaal

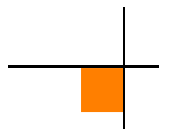
- Bij een historisch onderzoek kan nooit een volledig overzicht van alle bronnen worden verkregen. Er is bij dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een bronnenselectie. Getuigen die meer kunnen vertellen over munitiedumping, vliegtuigcrashes en bombardementen kunnen ondertussen zijn overleden
- Luchtfoto's van de Royal Air Force geven doorgaans een betrouwbare indicatie voor wat betreft de vraag of er mogelijk CE in het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Luchtfoto's geven altijd een momentopname weer. Er kunnen vòòr, na en tussen verschillende opnamedata in CE in het onderzoeksgebied terecht zijn gekomen. Het is, vanwege getroffen camouflagemaatregelen, maar zeer de vraag of alle geschutopstellingen etc. op luchtfoto's kunnen worden teruggevonden. Aangezien het analysegebied in de Tweede Wereldoorlog deels uit water bestond, kunnen sporen van gevechtshandelingen niet op luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog worden waargenomen
- De ruimrapporten van de EOD kennen hun beperkingen, voor wat betreft de nauwkeurigheid van de vindplaatsbeschrijvingen. Het is niet altijd mogelijk om exact aan te geven waar de CE werden aangetroffen. Deze munitie is bovendien geruimd. Dergelijke beperkingen zijn er ook bij andere geraadpleegde bronnen, zoals bijvoorbeeld documenten uit de gemeentearchieven. Er kan alleen een CE verdacht gebied worden afgebakend met behulp van concrete locatiebeschrijvingen

4.3 Soort, verschijningsvorm en aantallen CE

Omdat er onvoldoende feitelijk bewijs voor de vermoedelijke aanwezigheid van CE is gevonden, zijn de soort en verschijningsvorm niet van toepassing.

4.4 Horizontale en verticale begrenzing verdacht gebied

Omdat er onvoldoende feitelijk bewijs voor de vermoedelijke aanwezigheid van CE is gevonden, is de horizontale en verticale begrenzing van het verdachte gebied niet van toepassing.

5 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

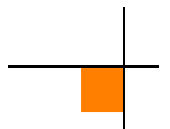
5.1 Conclusie

AVG heeft in opdracht van Antea Group een vooronderzoek CE uitgevoerd voor het onderzoeksgebied 150 kV kabeltracé Crayestein Alblasserdam.

Er is op basis van de beoordeelde feiten van het vooronderzoek geconcludeerd dat er geen indicaties zijn voor de mogelijke aanwezigheid van CE in het onderzoeksgebied. Derhalve is het onderzoeksgebied niet verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE.

5.2 Advies vervolgtraject

AVG adviseert Antea Group de werkzaamheden onder reguliere condities uit te voeren. De kans op het aantreffen van CE is net zo groot als de gemiddelde kans op het aantreffen van CE op als 'onverdacht' aangemerkte locaties in de rest van Nederland.

6 BIJLAGEN

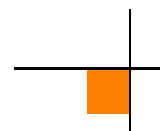
6.1 Bronnenlijst

6.1.1 Archieven

- Archief Explosieven Opruimings Dienst Defensie Soesterberg / Semi Statistische Archief Diensten Rijswijk
- Bedrijfsarchief AVG
- Gemeentearchieven Alblasserdam, Papendrecht, Dordrecht / Regionaal Archief Dordrecht
- Kadaster Zwolle
- Koninklijke Bibliotheek 's-Gravenhage
- Luftbilddatenbank Estenfeld
- Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie Amsterdam
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie 's-Gravenhage
- Provinciaal Archief / Historisch Centrum Overijssel Zwolle
- Universiteit Wageningen, afdeling Speciale Collecties
- The National Archives Londen

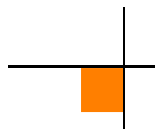
6.1.2 Literatuur

- H. Amersfoort / P. Kamphuis (red.), *Mei 1940. De strijd op Nederlands Grondgebied* ('s-Gravenhage 2005)
- E.H. Brongers, *De gebroken vleugel van de Duitse adelaar. Inventarisatie van de Duitse verliezen in de luchtoorlog van mei 1940 boven Nederland* (Soesterberg 2010)
- A. Korpel, *De strijd om de 'vergeten' brug. De meidagen van 1940 in de Alblasserwaard* (Alblasserdam 1980)
- A. Korpel, *De Waard in oorlogstijd I. De Alblasserwaard tussen 1940 en 1945* (Alblasserdam 1983)
- I. Gooderson, *Air power at the Battlefront, Allied Close Air Support in Europe 1943-45* (London 1998)
- C.Klep / B. Schoenmaker (red.), *De bevrijding van Nederland 1944 – 1945. Oorlog op de flank* (Den Haag 1995)
- A. Meijers, *Achtung Minen – Danger Mines. Het ruimen van landmijnen in Nederland 1940-1947* (Soesterberg 2013)
- F.J. Molenaar, *De luchtverdediging in de meidagen van 1940. Deel 1 en deel 2* ('s-Gravenhage 1970)
- V.E. Nierstrasz, *De krijgsverrichtingen op het Zuidfront van de Vesting Holland (Bevat tevens gevechtshandelingen van de Lichte Divisie). Mei 1940* ('s-Gravenhage 1963)
- Martinus Nijhoff (ed.), *Dagboekfragmenten 1940-1945* ('s-Gravenhage 1954)
- B.C. de Pater/ B. Schoenmaker e.a., *Grote Atlas van Nederland 1930-1950* (2006)
- K. van Loon, *Verzet in en om Dordt* (z.p., z.d.)
- J. van Woensel, *Vrij van Explosieven. De geschiedenis van het EOCL en zijn voorgangers 1944-2004* (2004)
- G.J. Zwanenburg, *En nooit was het stil....Kroniek van een Luchtoorlog. Deel 1 & 2* (Den Haag 1990/1992)

6.1.3 Websites

- <http://www.avg.eu>
- <http://www.explosievenopsporing.com>
- <http://www.explosievenopsporing.nl>
- <http://www.museum19401945.nl/nederlandse-slachtoffers-verlieslijst>
- <http://www.museum19401945.nl/duitse-slachtoffers-verlieslijst>
- http://www.leger1939-1940.nl/Artikel/Trouwborst_mei1940.htm
- <http://www.vergeltungswaffen.nl>
- <http://www.zuidfront-holland1940.nl>

6.2 Certificaat WSCS-OCE

AVG Explosieven Opsporing Nederland

te Waalwijk
KvK: 12029421

heeft aangetoond dat het managementsysteem en de verrichte werkzaamheden voldoen aan het:

Systeemcertificaat
Opsporen Conventionele Explosieven WSCS-OCE: 2012, versie 1

Het bedrijf voldoet daarmee aan de in de bovengenoemde werkveldspecifieke certificatieschema vastgelegde eisen ten aanzien van:

Deelgebied A: Opsporing (inclusief vooronderzoek)
Deelgebied B: Civieltechnisch Opsporingsproces

Evaluatie van het managementsysteem heeft plaatsgevonden volgens het certificatiereglement van TÜV Nederland.

Deze certificatie is onderworpen aan een jaarlijkse evaluatie door TÜV Nederland.

Registratienummer: 13380/11.1
Ingangsdatum: 15-12-2015
Certificaat geldig tot: 15-12-2018
Datum eerste certificaat: 15-12-2006

Managing Director
Dhr. E.W.A.C. Franken

TÜV Nederland
De Waal 21 C
5684 PH Best
T: +31 (0) 499 – 339 500
F: +31 (0) 499 – 339 509
E: info@tuv.nl
W: www.tuv.nl

6.3 Richtlijnen WSCS-OCE afbakening verdachte gebieden

Indicatie	Algemene omschrijving	Uitgangspunt conclusie		Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
		Verdacht	Onverdacht	
Verdedigingswerk	Groepering van wapenopstellingen en/of geschutopstellingen, rondom afgezet met een versperring (bijvoorbeeld weerstandskern of steunpunt).	x		Het grondgebied binnen de grenzen van het verdedigingswerk is verdacht. De grenzen worden bij voorkeur bepaald aan de hand van georefererde luchtfoto's.
Wapenopstelling	Opstelling van handvuurwapen, machinegeweer of andere (semi-) automatisch wapen, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk.	x		Locatie van de wapenopstelling.
Geschutopstelling (statisch en mobiel)	Locatie van geschut, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk.	x		25 meter rondom het hart van de geschutopstelling, maar niet verder dan een eventueel aangrenzende watergang.
Munitieopslag in open veld	Locatie van munitievoorraad in het open veld, niet zijnde binnen een verdedigingswerk.	x		Locatie van de veldopslaglocatie.
Loopgraaf	Militaire loopgraaf.	x		Het gebied binnen de contouren van de loopgraaf is verdacht, bij voorkeur bepaald aan de hand van georefererde luchtfoto's.
Tankgracht of -geul	Een diepe (al dan niet droge) gracht of geul met steile wanden, aangebracht om pantservoertuigen tegen te houden.		x	Niet verdacht, tenzij er aanwijzingen zijn dat er mogelijk munitie in gedumpt is.
Landmijnen verdacht gebied	Middels een aanwijzing, niet zijnde een mijnenlegrapport, op landmijnen verdacht verklaard gebied. In het verdachte gebied zijn bij de controle door de MMOD géén landmijnen aangetroffen.		x	n.v.t.
Landmijnen verdacht gebied	Middels een aanwijzing, niet zijnde een mijnenlegrapport, op landmijnen verdacht verklaard gebied. In het verdachte gebied zijn bij de controle door de MMOD, of bij naoorlogse activiteiten landmijnen aangetroffen.	x		De grenzen zoals aangegeven in het ruimrapport.
Mijnenveld	Geregistreerd mijnenveld, waarvan mijnenlegrapport aanwezig is. Alle volgens het legrapport gelegde landmijnen zijn geruimd.		x	n.v.t.
Mijnenveld	Geregistreerd mijnenveld waarvan mijnenlegrapport aanwezig is. Niet alle volgens het mijnenlegrapport gelegde landmijnen zijn geruimd. Geen feitelijke onderbouwing bekend waarom er landmijnen worden vermist.	x		De grenzen zoals aangegeven in het mijnenlegrapport en/of ruimrapport.
Mijnenveld	Mijnenlegrapport aanwezig. Niet alle volgens het legrapport gelegde landmijnen zijn geruimd. Feitelijke onderbouwing bekend waarom er landmijnen worden vermist.		x	n.v.t.
Versperringen	Versperringen, zoals strandversperringen en Drakentanden.		x	Tenzij er indicaties zijn dat CE onderdeel uitmaken van de versperring.
Infrastructuur zonder geschutopstelling of munitievoorraad	Militaire werken zoals woon- onderkomen of werken met een burgerdoel zoals schuilbunker.		x	Tenzij er indicaties zijn op CE vanwege de aanwezigheid van nabijverdediging in de vorm van bijvoorbeeld wapenopstellingen.
Schuilloopgraaf	Loopgraaf voor burgerbevolking om in te schuilen.		x	n.v.t.

Indicatie	Algemene omschrijving	Uitgangspunt conclusie		Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
		Verdacht	Onverdacht	
Kampementen	Grondgebied met onderkomens zoals tenten.		x	Tenzij er indicaties zijn op CE vanwege de aanwezigheid van munitieopslag of nabij-verdediging in de vorm van bijvoorbeeld wapenopstellingen.
Mangat	Gat in grond met schuif functie, niet in gebruik genomen als schuttersput.		x	n.v.t.
Vernielingslading	Locatie van aangebrachte vernielingslading.	x		Locatie van de vernielingslading.
Artillerie-, mortier- of raketbeschieting	Gebied dat is beschoten door mobiel of vast geschut, mortieren of grondgebonden (meervoudig) raketwerpersysteem.	x		Situationeel te bepalen.
Raketbeschieting inslagenpatroon bekend	Gebied dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers.	x		Op basis van een analyse van het inslagenpatroon wordt de maximale afstand tussen twee opeenvolgende inslagen binnen een inslagpatroon bepaald. Het verdachte gebied wordt afgebakend door deze afstand te projecteren op de buitenste inslagen van het inslagenpatroon. Dat is exclusief de eventuele horizontale verplaatsing van de buitenste blindganger binnen het inslagenpatroon.
Inslagpunt blindganger, zijnde een vliegtuigbom	Vliegtuigbom die niet in werking is getreden.			Te bepalen volgens rekenmethode waarin ten minste rekening wordt gehouden met de volgende parameters: de afwerphoogte, de afwerpsnelheid, het gewicht van de bom, de diameter van de bom en de weerstand van de bodem. Op basis van in ieder geval deze vijf parameters wordt berekend tot welke diepte CE theoretisch kunnen indringen en hoe ver de maximale horizontale verplaatsing is.
Crashlocatie vliegtuig	Aanwezigheid van CE vanwege de crash.	x		Situationeel te bepalen.
Krater van gedetoneerde incidentele luchtafweergranaat	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een incidentele luchtafweergranaat bevindt.		x	Tenzij er indicaties zijn dat het geen incidentele luchtafweergranaat betreft.
Inslagpunt van een V-1 wapen	Gebied dat is getroffen door de inslag van een V-1 wapen.	x		15 meter rondom een inslagpunt vanwege de mogelijke horizontale verplaatsing onder de grond.
Krater van een (gedeeltelijk) gedetoneerd V-1 wapen	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een V-1 wapen bevindt.	x		50 meter rondom een inslagpunt vanwege de mogelijke aanwezigheid van explosieve componenten.
Krater van een (gedeeltelijk) gedetoneerd V-2 wapen	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een V-2 wapen bevindt.	x		Situationeel te bepalen.
Dumplocatie van munitie en/of toebehoren	Dumplocatie van CE en/of toebehoren in landbodem of op waterbodem.	x		Locatie van de dump en afbakening verder situationeel te bepalen, bijvoorbeeld dumping in stilstaand of stromend water.
Ongecontroleerde (massa)explosie	(Sympathische) detonatie van een explosieven voorraad zoals ontploffing munitieopslag of munitie trein.	x		Situationeel te bepalen.
Vernietigingslocatie voor CE	Eén of meerdere springputten.	x		De contour(en) van de springput(ten) en afbakening verder situationeel te bepalen, bijvoorbeeld gelet op de afstand van eventuele uitgeworpen CE buiten deze contour(en).

Indicatie	Algemene omschrijving	Uitgangspunt conclusie		Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
		Verdacht	Onverdacht	
Vernielingslading (in werking gesteld)	Locatie van in werking gestelde vernielingslading, waarbij de mogelijkheid bestaat op het aantreffen van niet (geheel) gedetoneerde springlading(en).	x		Locatie waar de vernielingslading in werking is gesteld en afbakening verder situatie te bepalen.
Tapijtbombardement	Gebied dat is getroffen door een bombardement met middelzware en/of zware bommenwerpers, met als doel om schade aan te richten over een groot gebied.	x		Op basis van een analyse van het inslagenpatroon (1) wordt de maximale afstand tussen twee opeenvolgende inslagen binnen een inslagenpatroon bepaald. Het verdachte gebied wordt afgebakend door deze afstand te projecteren op de buitenste inslagen van het inslagenpatroon. Dat is exclusief de eventuele horizontale verplaatsing van de buitenste blindganger binnen het inslagenpatroon.
Duikbombardement op zgn. 'Pin Point Target', inslagenpatroon onbekend	Gebied dat is getroffen door een bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 181 meter gemeten vanuit het hart van het doel. (2/3)
Duikbombardement op zgn. 'Line Target', inslagenpatroon onbekend	Lineair gebied, nabij een spoorlijn, dat is getroffen door een bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om de spoorlijn te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 91 meter gemeten vanuit het hart van de spoorlijn. (2/4)
Raketbeschieting op zgn. 'Pin Point Target', inslagenpatroon onbekend	Gebied dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 108 meter gemeten vanuit het hart van het doel. (2/5)
Raketbeschieting op zgn. 'Line Target', inslagenpatroon onbekend	Lineair gebied, nabij een spoorlijn, dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers, met als doel om de spoorlijn of treinstel op deze spoorlijn te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 80 meter gemeten vanuit het hart van de spoorlijn. (2/6)

1. Verzameling van de locaties van inslagen van één bepaald toestel of één bepaald bombardement.

2. Afstanden zijn afkomstig van een Britse studie (empirisch onderzoek) naar de accuratesse bij aanvallen door eenmotorige duikbommenwerpers gedurende de periode oktober 1944 – april 1945 (AIR 55/322). Eventueel effect van vijandelijk luchtfweer tijdens deze duikbombardementen is niet in de studie meegenomen.

3. De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel waarbij opgemerkt moet worden dat 50% van de vliegtuigbommen binnen 119 meter neer is gekomen en de maximaal gemeten afstand t.o.v. het doel 181 meter was.

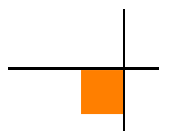
4. De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel waarbij opgemerkt moet worden dat 50 % van de vliegtuigbommen binnen 46 meter neer is gekomen en de maximaal afstand t.o.v. het doel 91 meter was.

5. De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel (gebouwen) waarbij opgemerkt moet worden dat de gemiddelde spreiding van de raketten t.o.v. het middelpunt van een salvo 69 meter was, en dat de gemiddelde afstand van het middelpunt van een salvo t.o.v. het doel 39 meter was.

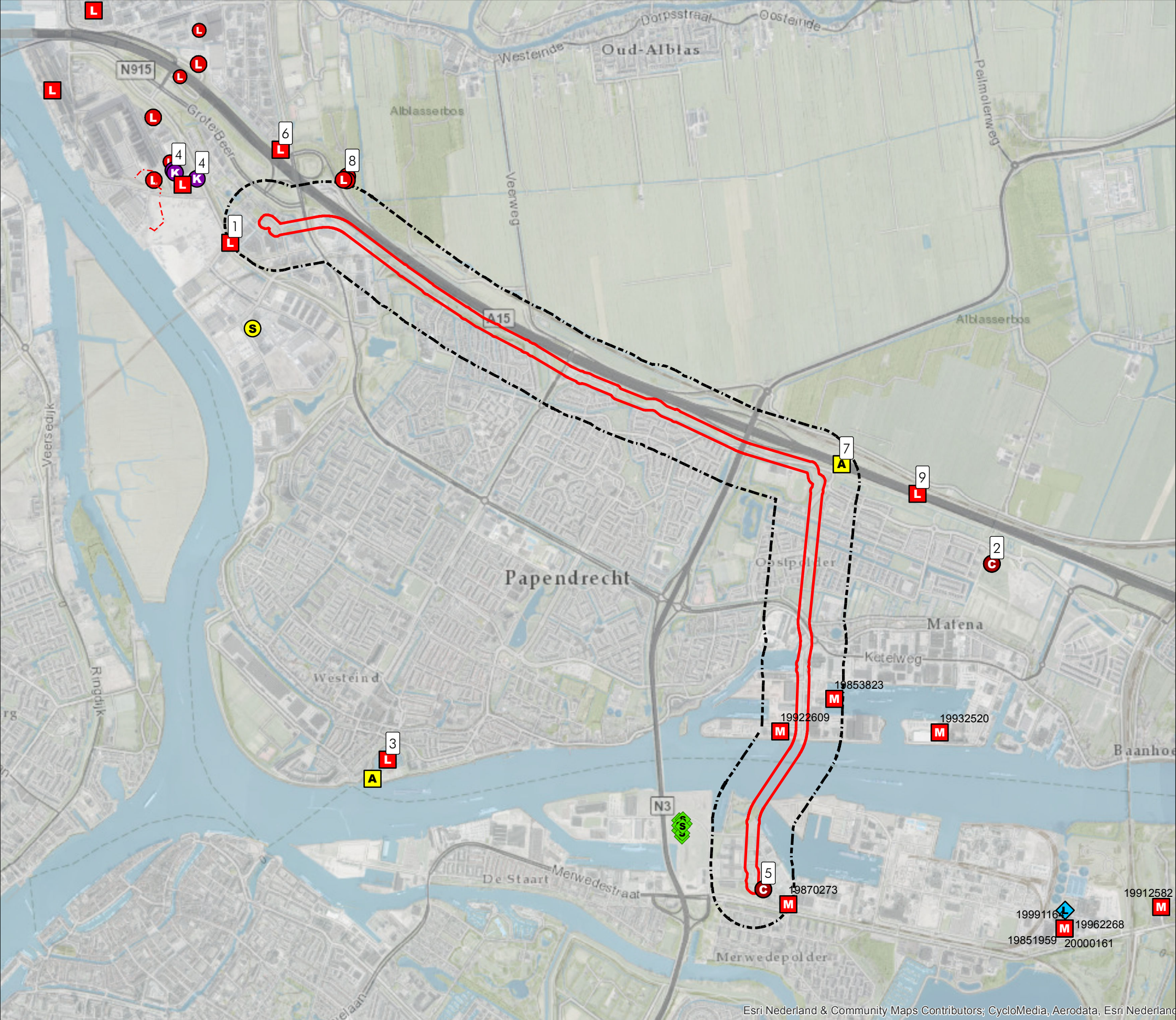
6. De genoemde afstand is de maximale afstand gemeten n.a.v. luchtfoto-interpretatie.

6.4 Presentatiekaart verzamelde historische feiten

FEITENKAART - 150 kV KABELTRACÉ CRAVESTEIN ALBLASSERDAM

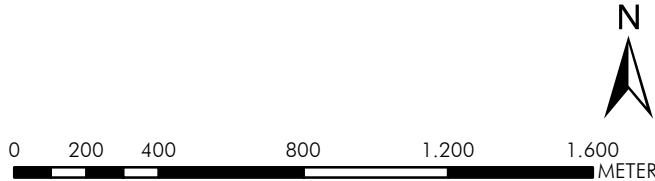

Legenda

- A** Melding uit archief
- L** Melding uit literatuur
- L** Melding van een luchtaanval
- M** Inzet van EODD
- C** Melding over een neergestort vliegtuig (globaal)
- K** Krater >2 meter
- L** Luchtafweerstelling
- S** Stelling
- S** Splitterbox
- Prikkeldraad
- Onderzoeksgebied
- Analysegebied

De feiten die op de feitenkaart zijn ingetekend betreffen de feiten overeenkomstig uit de rapportage. Feiten die in de archieven zijn aangetroffen, maar overduidelijk niet het onderzoeksgebied of analysegebied betreffen zijn niet ingetekend. De feiten buiten het analysegebied zijn daarentegen niet volledig.

Nummers naast de symbolen op de kaart verwijzen naar de feitentabel in de vooronderzoek rapportage.

AVG Explosieven Opsporing Nederland
Postbus 160
6590 AD Gennep

Opdrachtgever:

Antea Group
Postbus 24
8440 AA Heerenveen

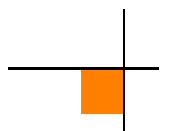
Feitenkaart
Conventionele Explosieven

Gemeente Dordrecht, Papendrecht,
Alblasserdam
150 kV Kabeltracé Cravestein-
Alblasserdam

Projectnummer: 1662120
Tekeningnummer: FK1
Formaat: A3
Getekend: Paul Gieben
Datum: 16-11-2016
Voor akkoord: Menno Abbe

6.5 CE-bodembelastingkaart (verdacht gebied)

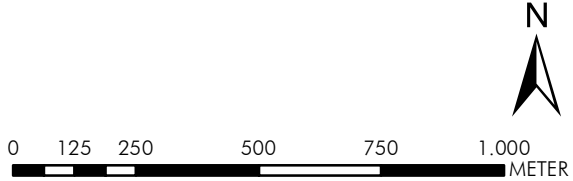
BODEMBELASTINGKAART CE - 150 kV KABELTRACÉ CRAVESTEN ALBLASSERDAM

Legenda

— Onderzoeksgebied

Er is géén verdachte gebied toegekend.

AVG Explosieven Opsporing Nederland
Postbus 160
6590 AD Gennepe

Opdrachtgever:

Antea Group
Postbus 24
8440 AA Heerenveen

Bodembelastingkaart CE
Conventionele Explosieven

Gemeente Dordrecht, Papendrecht,
Alblasdamm
150 kV Kabeltracé Cravestein-
Alblasdamm

Projectnummer: 1662120
Tekeningnummer: BK1
Formaat: A3
Getekend: Paul Gieben
Datum: 15-11-2016
Voor akkoord: Menno Abbe